

EUROSÜSTEEM

TÖÖTURU
ÜLEVAADE

1/2022

Eesti Panga ekspertide koostatud Tööturu Ülevaade käsitleb Eesti tööjõupakkumise ja -nõudluse ning tööjõu hinna ehk palkade arengut. Keskpank jälgib tööturu arengut kahel põhjusel. Esiteks on tööjõud oluline tootmissisend, mistõttu on tööjõupakkumise või aktiivsuse muutusel otsene mõju potentsiaal- sele majanduskasvule. Teiseks võib tööturul toimuv avaldada suurt mõju inflatsioonile. Kuna euroala rahapoliitika eesmärk on hinnastabiilsus ja Eesti majandus on avatud, saab majandus kohanduda muutustega eelkõige tootmissisendite hindade ja koguste kaudu. Seetõttu on vajalik tööturu paind- likkus ja see, et palgatõus vastaks tootlikkuse kasvule ega põhjustaks tootmiskulude kasvades liiga kiiret inflatsiooni.

Koostanud	Lauri Matsulevitš, Katri Urke, Orsolya Soosaar, Jaanika Meriküll, Alari Paulus
Toimetanud	Kadri Põdra
Küljendanud	Triinu Talve, Urmas Raidma
Võrguväljaanne	ISSN 2346-6936

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	4
TÖÖJÕUNÕUDLUS.....	5
Hõive	5
Vabad töökohad.....	9
Tööpuudus.....	12
TÖÖJÕUPAKKUMINE.....	17
Taustinfo 1. Kelle tõenäosus olla tööturul mitteaktiivne on praegu suurem kui enne koroonakriisi? ..	19
Taustinfo 2. Ukraina sõjapõgenikud Eesti tööturul.....	20
KESKMINE PALK.....	22
Taustinfo 3. Miinimumpalk Eestis ja teistes riikides.....	25
Taustinfo 4. Kui suur on Eesti majanduse struktuursete muutuste panus tootlikkuse kasvu?.....	27

KOKKUVÕTE

Käesoleva ülevaate kirjutamise ja avaldamise aeg on taas väga muutlik ja ümbritsetud suurest määramatusest. Veebruari lõpus alanud Venemaa sõjal Ukrainaga on tõenäoliselt ulatuslik ja kauakestev mõju nii Eesti majandusele kui ka tööturule. Praeguseks pole see veel avaldunud ega kajastu avaldatud andmetes, millele ülevaadet koostades tugineda saame. Seetõttu on ülevaate eesmärk kaardistada Eesti tööturu olukorda enne sõjakriisiga seotud muutusi ning arutleda selle üle, kuidas see tööturu edasisi trende mõjutab.

2021. aasta teises pooles hoogustus tööturu taastumine koroonaviiruse kriisist. Suve hakul kaotati või leevendati enamik koroonaviiruse leviku tõkestamiseks seatud piirangutest ning see tõi kolmandas kvartalis kaasa erasektori hõive kiirema ja laiapõhjalise kasvu. Sügisel kehtima hakanud uued piirangud, sealhulgas vaktsineerimistõendi nõue, tööturul olulist tagasilööki kaasa ei toonud. Neljandaks kvartaliks oli töäjõu-uuringu järgi hõive kriisieelse aasta keskmisega võrreldes 1,5% väiksem, kuid maksu- ja tolliameti andmetel oli teise tulu saajaid juba sama palju kui enne kriisi.

Kriisieelsega ajaga võrreldes oli töökohti märkimisväärselt, ligikaudu viiendiku võrra vähem endiselt majutuse ja toitlustuse tegevusalal. Hõive mittetäielikku taastumist selles valdkonnas selgitab varasemate aastatega võrreldes märksa väiksem Eestit külastanud välituristide hulk. Samas oli mitmeid tegevusalasid, kus hõivatute arv ületas tublisti kriisieelset, näiteks info ja side, avalik haldus ning tervishoid. Olgugi et töäjõu-uuringu järgi oli Eesti hõive määr mõnevõrra kriisieelsest madalam, on see endiselt Euroopa Liidu riikide võrdluses üks kõrgemaid.

Tänu Eesti majanduse hoogsale taastumisele ja paranevatele võimalustele kohapeal tasuvat tööd leida hakkas välismaal töötavate Eesti residentide arv 2021. aasta teises pooles kahanema. Lisaks kohalikele elanikele värbasid ettevõtted juurde töötajaid väljastpoolt Eestit. Kriisieelse tasemeni jõudis ka Eestis kehivate lühiajalise töötamise registreeringute hulk, kusjuures töötlevas tööstuses oli neid juba rohkemgi kui enne kriisi.

Ühelt poolt tänu hõive taastumisele ja teisalt ka mõnevõrra väiksema töäjõus osalemise tõttu kahanes tööpuudus 2021. aasta teises pooles, nii töäjõu-uuringu järgi kui ka töötukassa registreeritud töötuse andmete põhjal. Töötus vähenes eriti jõudsasti Ida-Virumaal, keskmisest vähem aga noorte seas ning teenindussektori taustaga inimeste hulgas. Hoolimata töötute arvu langusest ületas see siiski kriisieelset taset, mis koos varasemate majandusbuumidega võrreldavale tasemele jõudnud tunnetatud töäjõupuudusega viitab sellele, et vabade töökohtade ja vaba töäjõu sobitumine tööturul on mõnevõrra halvenenud.

Kahanenud vaba töäjõu hulk, töötajaid juurde värvata soovivate ettevõtete suur osakaal ja tunnetatud puudus sobivatest kandidaatidest loodavatele töökohtadele suurendas 2021. aasta teises pooles palgasurvet. Palgaskasv oli kiirem erasektoris, eriti nendel tegevusaladel, kus palgaskasv aeglustus 2020. aastal kriisi mõjul rohkem ja tagasipõrge oli 2021. aastal eriti tugev. Erandiks võib pidada info ja side tegevusala, kus koroonakriisi tagasilööki oli väga lühiajaline ja kus hõive on viimastel aastatel hoogsalt kasvanud. Lisaks oli palgaskasv kiire tervishoios.

2021. aasta teises pooles kasvas majanduse palgafond aeglasemini kui SKP ning palgafondi osakaal oli väiksem kui mitmel koroonakriisieelset aastal. Palgad kasvasid aeglasemalt kui tootlikkus. Osaliselt on see tavapärane kriisist taastumisel, sest ettevõtted taastavad kahanenud kasumeid. Mõnevõrra peegeldas see ka seda, et aasta lõpus hoogustunud hinnatõus ei olnud jõudnud palkadesse.

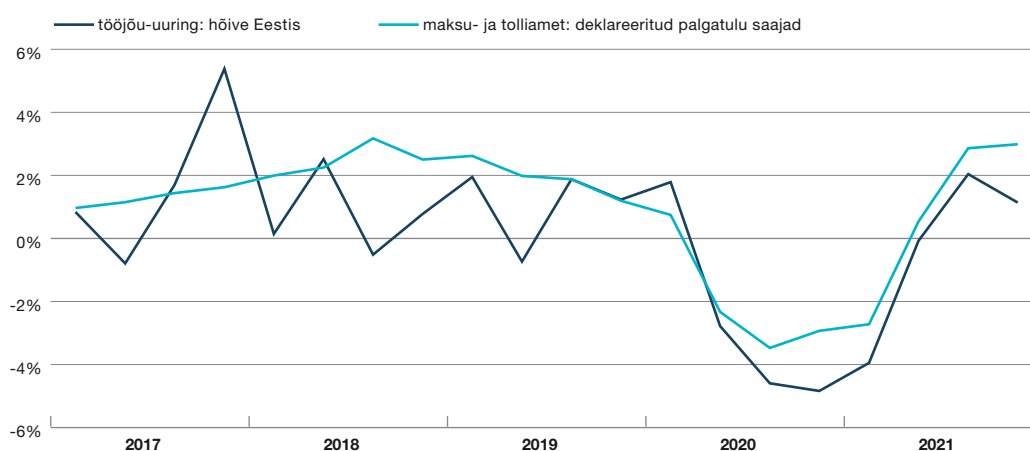
TÖÖJÕUNÕUDLUS

HÕIVE

2021. aasta keskpaigas hakkas tööturg koroonapandeemiast taastuma. Eesti elanike hõive suurenes, tööpuudus vähenes ja kolmandatest riikidest pärit lühiajaliste töötajate arv kerkis pandeemiaeelsele tasemele. Ei energiahindade tõus ega väliskeskonna pingestumine mõjutanud tööturu arengut aasta lõpus veel oluliselt.

Hõivatute arv hakkas 2021. aasta keskpaigast alates pärast rohkem kui aastapikkust langust taas kasvama. Maksu- ja tolliameti järgi suurenes registreeritud palgasaajate arv nii kolmandas kui ka neljandas kvartalis aasta varasemaga võrreldes ligikaudu 3% ehk poolaasta keskmisena ligi 16 100 inimese võrra 2020. aasta teise poolega võrreldes (vt joonis 1). Hõive kasvas Eesti ettevõtetes ja asutustes ka tööjõu-uuringu järgi, kuid mõnevõrra aeglasemas tempos, 1,6%.

Joonis 1. Hõive aastane muutus

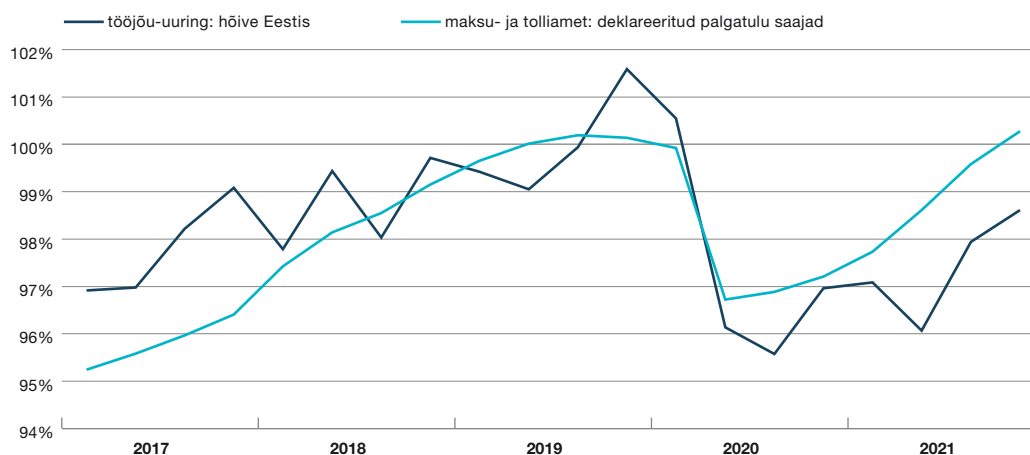

Allikad: statistikaamet, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Hõive kriisist taastumise kohta annavad erinevad allikad mõnevõrra erinevat infot. Maksu- ja tolliameti andmetel ei andnud 2021. aasta esimese poole piirangud hõive taastumisele tagasilööki ja deklareeritud palka saanute arv jõudis 2021. aasta neljandas kvartalis kriisieelsele ehk 2019. aasta viimase kvartali tasemele (vt joonis 2). Tööjõu-uuring aga viitab sellele, et 2019. aasta keskmisega võrreldes oli 2021. aasta lõpus hõivatuid ligikaudu 1,5% vähem.

Lahknepusel võib olla mitmeid põhjuseid, sealhulgas erinev meetoodika. Lisaks on tööjõu-uuringu põhjal leitud hõive punkthinnangu usaldusvahemik üsna lai ning hõive taastumise hinnangule avaldab mõju

Joonis 2. Hõive tase, 2019 = 100%

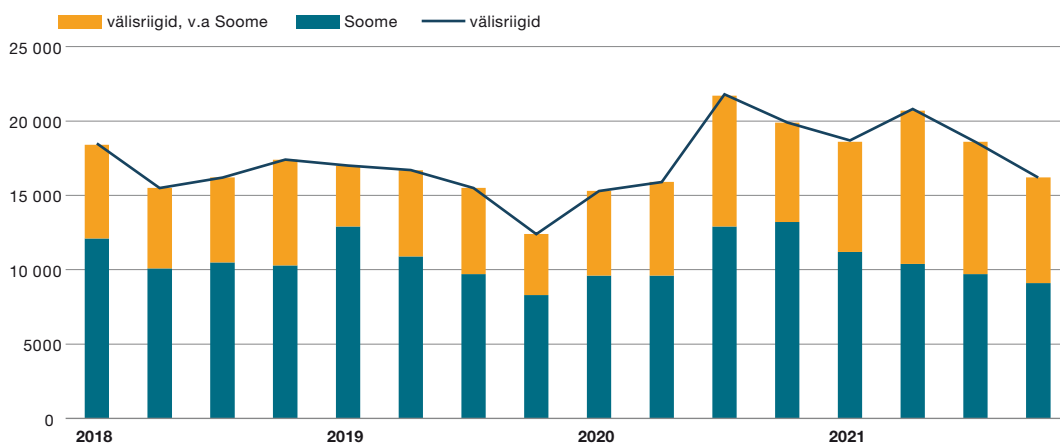
Allikad: statistikaamet, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

2019. aasta teise poole hõive erakordselt kõrge tase, mida teistest andmeallikatest samas ulatuses ei leia. Tööjõu-uuringu hõive hinnang ei hõlma ka selliseid töötajaid, kes ei ole Eesti püsielanikud rahvastiku-arvestuse mõttes ehk kes viibivad või kavatsevad viibida riigis vähem kui 12 kuud.

Küsitlusandmetel põhinev tööjõu-uuring näitab, et 2021. aasta teises pooles panustas hõive kasvu olulisel määral mittepalgatöötajate ehk eraettevõtjana töötajate arvu kasv, seevastu palgatöötajate arvu taastumine Eesti ettevõtetes oli koguhõivega võrreldes veelgi aeglasem. Palgatöötajate arv Eesti ettevõtetes suurenes tööjõu-uuringu andmetel teisel poolaastal möödunud aasta sama ajaga võrreldes vaid keskmiselt 8900 töötaja võrra ning uuringu järgi töötas neljandas kvartalis Eesti ettevõtetes endiselt ligikaudu 22 000 palgatöötajat vähem kui 2019. aasta neljandas kvartalis enne koroonakriisi algust.

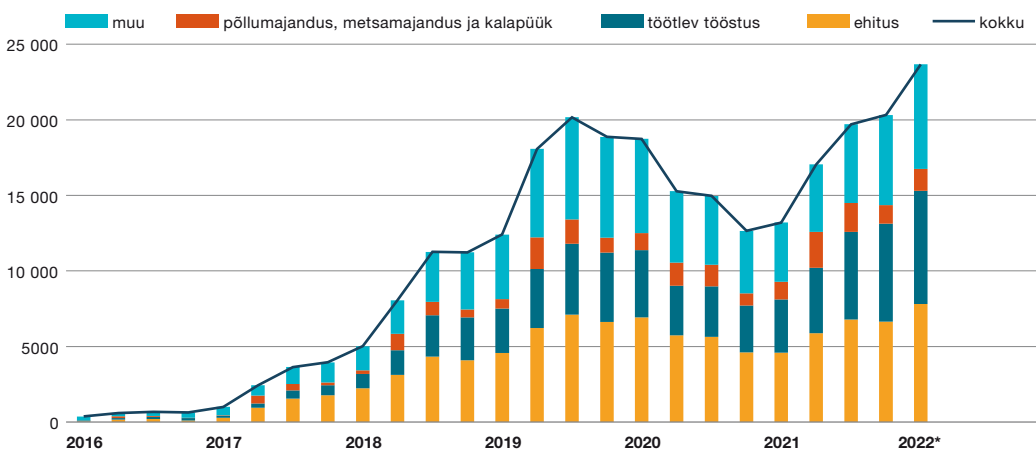
Välismaal töötavate Eesti püsielanike arv suurenes 2020. aasta teises pooles hüppeliselt. Eesti majandus hakkas 2021. aasta teises pooles koroonapandeemiaga kaasnenud majanduskriisist ülihoogsalt taastuma ja sellega koos vähenes ka välismaal töötavate Eesti püsielanike arv (vt joonis 3). Samas jäi välismaal töötavate Eesti residentide arv koroonakriisieleelse näitajaga võrreldes suuremaks. Kui välismaal töötanud Eesti resident asub taas tööle Eestis, siis ei muuda see Eesti elanike hõivet, ent kasvatab hõivatute arvu Eestis asuvates ettevõtetes. Seetõttu kasvas 2021. aasta teises pooles koguhõive ehk Eesti püsielanike hõive Eestis asuvate ettevõtete hõivest aeglasemalt – poolaasta peale kokku vaid umbes 5500 palgatöötaja võrra võrreldes eelneva aasta sama ajaga.

Joonis 3. Välismaal töötavad Eesti püsielanikud

Allikas: statistikaamet.

Joonis 4. Kehtivad lühiajalise töötamise registreeringud, kvartalilõpu seisuga

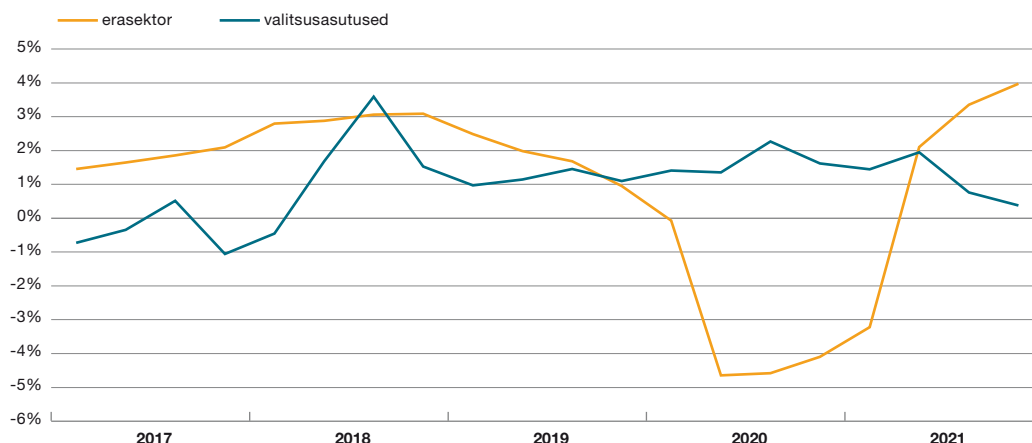
* I kv 2022 on 4. märtsi seisuga.
Allikad: politsei- ja piirivalveamet, Eesti Panga arvutused.

Väga kiiret hõivatute arvu kasvu maksu- ja tolliameti andmetes aitab selgitada asjaolu, et kolmandatest riikidest pärit lühiajaliste töötajate arv hakkas 2021. aastal 2020. aasta lõpu madalseisust järsult suurenema (vt joonis 4). Koos majanduse taastumisega kasvas taas ka nõudlus välistöötajate järele. 2021. aasta teisel poolel oli kehtivaid lühiajalise töötamise registreeringuid keskmiselt 6200 ehk 45% võrra enam kui aasta varem samal ajal. Lühiajaliste töötajate arv on suurenenud paljudes sektorites, ent kõige kiiremini töötlevas tööstuses, kus väljastpoolt Euroopa Liitu värvatud lühiajaliste töötajate arv suurenes 2021. aasta teisel poolel aastaga 90% võrra. Tugevale töötajunõudlusele töötlevas tööstuses viitavad ka tööandjate küsitluse andmed ning vabade töökohtade arvu suurenemine sellel tegevusalal.

Ettevaates on tõenäoline, et lühiajaliste töötajate arv Eestis väheneb, sest osa Ukrainast pärit töötajatest lahkus oma riiki kaitsma, ning tööealisele meessoost elanikkonnale kehtestati Ukrainast lahkumise keeld. Samuti on Venemaalt ja Valgevenest Eestisse tööle tulek raskendatud. Kehtiv lühiajalise töötamise registreering ei pruugi tähendada, et inimene ka tegelikult kogu perioodi vältel Eestis viibib ja töötab, ning inimese riigist lahkumist andmed ei peegelda.

Nii järsk hõive langus koroonaviiruse kriisi ajal kui ka hõive suurenemine 2021. aasta teisel poolel majanduse taastudes tulenes täielikult erasektorist (vt joonis 5). Eraettevõtete palgatöötajate arvu kasv küündis maksu- ja tolliameti järgi neljandas kvartalis 4,0%ni ja jäi kriisieelsele tasemele vaid 0,3% võrra alla. Ka töötajate arv ei kahanenud avaliku sektori tegevusalade – hariduse, tervishoiu ja avaliku halduse – hõive kriisi ajal ning ületab praegu kriisieelset taset.

Joonis 5. Deklareeritud palga saajate arvu muutus era- ja valitsussektoris

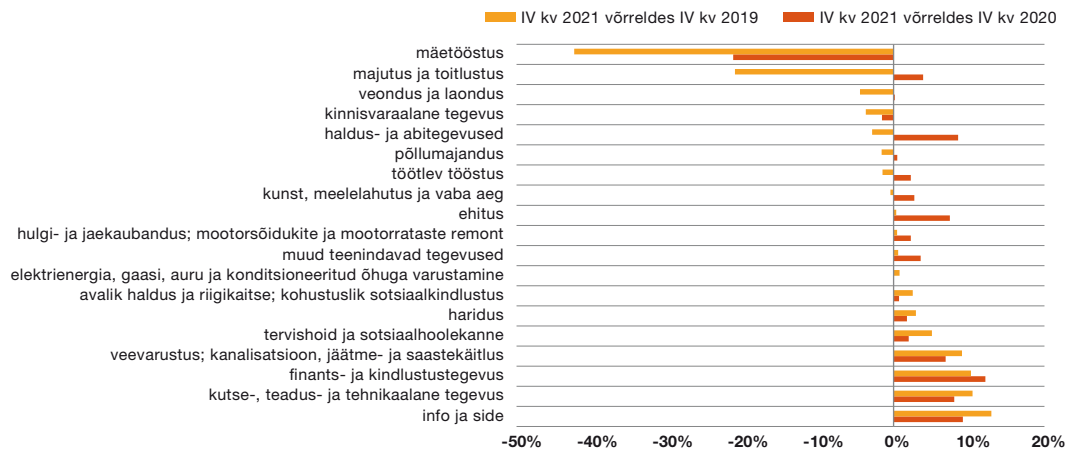
Allikad: maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Ligi kahe aasta pikkune koroonapandeemia ja sellega kaasnenud piirangud on tööturu struktuuri kohati üsna märgatavalt muutnud. Esiteks on võrreldes 2019. aasta neljanda kvartaliga suurenenud vajadus teenuste järele, mida pakub valdavalt avalik sektor: tervishoid, sotsiaalhoolekanne ja haridus. See omakorda tähendab, et hõivatute arv nendes valdkondades ja valitsemissektoris tervikuna on suurenenud (vt joonis 6). Majutuse ja toitlustuse tegevusalal kahanes hõive koroonaviiruse pandeemia ajal pea kolmandiku võrra, pole koroonapiirangutest veel toibunud ning on kriisieelse tasemega võrreldes endiselt umbes 20% ehk 6100 töötaja võrra väiksem. Arvestades koroonaviiruse levikut tõkestavate piirangute kaotamist ja vähendamist nii Eestis kui ka välismaal ning sõjapõgenike esialgset majutust Eesti hotellides, võib eeldada, et hõive kasv sellel tegevusalal peaks jätkuma.

Mäetööstust ja energeetikasektorit on kahjustanud põlevkivienergia tootmise konkurentsivõime kahänemine, kuid osaliselt on selle sektori vähenenud hõive taga valdkonna ettevõtete põhitegevusala muutus. Elektrienergia hinna hüppeline tõus 2021. aasta lõpus peaks sektori konkurentsivõimet edaspidi siiski toetama ning edasist hõive kahanemist oodata ei ole. Tarneahelate muutumine tähendab seda, et ka veondu ja laondu tegevusala hõive on kahe aasta taguse ajaga võrreldes ligi 1600 töötaja võrra väiksem.

Erasektori teenustest on majanduses üha olulisemaks saamas info ja side tegevusala. Kui veel kaks aastat tagasi töötas veondu ja laondu info ja side tegevusalaga võrreldes ligi 5500 töötajat rohkem,

Joonis 6. Deklareeritud palga saajate arvu muutus 2021. aasta IV kvartalis

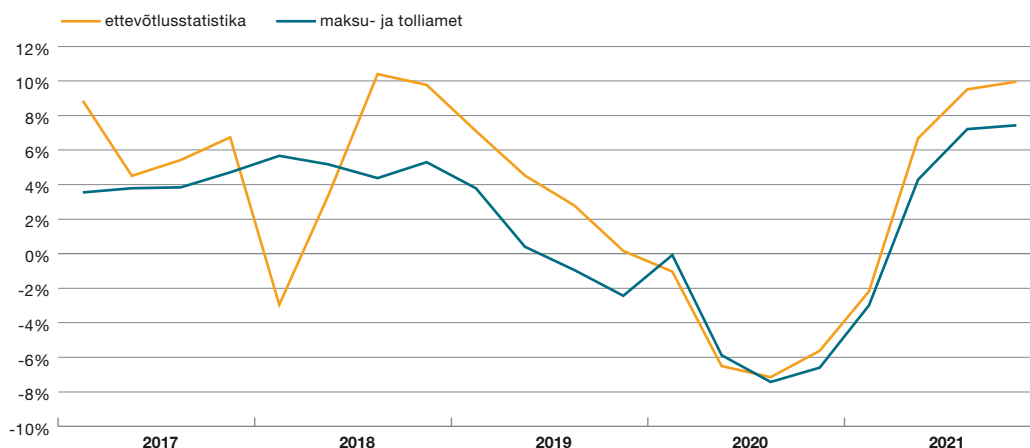

Allikad: maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

siis nüüd on info ja side hõive suuruselt möödunud nii veondusest ja laondusest kui ka näiteks hariduse valdkonnast. Lisaks infole ja sidele on hõive kasvanud kiiresti ka sellistel kõrge keskmise palgaga tegevusaladel nagu kutse- ja teadusalaane tegevus ning finants- ja kindlustustegevus.

Nii ehitussektoris kui ka töötlevas tööstuses peatus töäjõunõudluse kasv juba 2019. aasta keskel väliskeskonna jahenemise ja põlevkivisektori konkurentsivõime probleemide tõttu ning majanduskeskkonna süvenev ebakindlus tõi 2020. aastal mõlemas sektoris kaasa hõive järsu kahanemise. Ehitussektoris hakkas hõive 2021. aasta teisest kvartalist alates väga kiiresti taastuma (vt joonis 7) ning 2021. aasta lõpuks oli maksu- ja tolliameti andmetel ehituses hõivatuid rohkem kui 2019. aasta lõpus. Samuti pidasid ehitusettevõtjad konjunktuuriinstituudi küsitlusandmete põhjal 2021. aasta viimases kvartalis ülekaalult olulisimaks tootmist piiravaks probleemiks töötajate puudust. Viimati oli töäjõupuudus ehitussektoris sama suur probleem 2018. aasta lõpus.

Joonis 7. Ehitussektori hõive aastane muutus eri andmeallikate põhjal

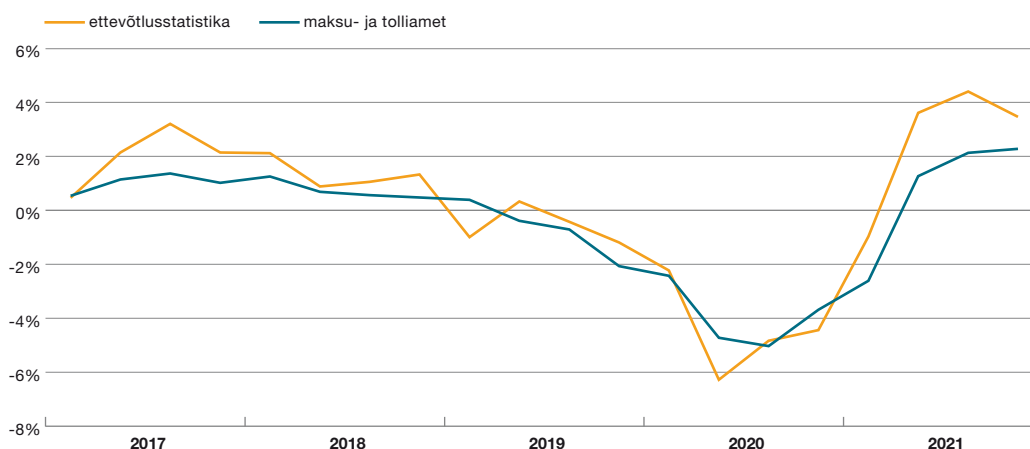

Allikad: statistikaamet, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Hõive kasvas 2021. aasta teisest kvartalist alates ka töötlevas tööstuses, ent kasv jäi 2020. aasta langetusega võrreldes pigem aeglaseks. Maksu- ja tolliameti andmetel töötas 2021. aasta viimases kvartalis töötlevas tööstuses keskmiselt 2800 töötajat vähem kui 2018. aasta lõpus ehk enne seda, kui hõive kahanemine töötlevas tööstuses algas (vt joonis 8). Ka ettevõtlusstatistika järgi vähenes töötleva tööstuse hõive sarnases suurusjärgus, 2444 töökoha võrra. Alamharude järgi kahanes hõive enim rõivatootmises, seejärel mööbli ja tekstiili tootmises. Samal ajal suurenes hõive transpordivahendite ja kemikaalide tootmises, millele võis hoogu juurde anda koroonaviiruse kriisi ajal kasvanud nõudlus puhastus- ja desinfitseerimisvahendite järele.

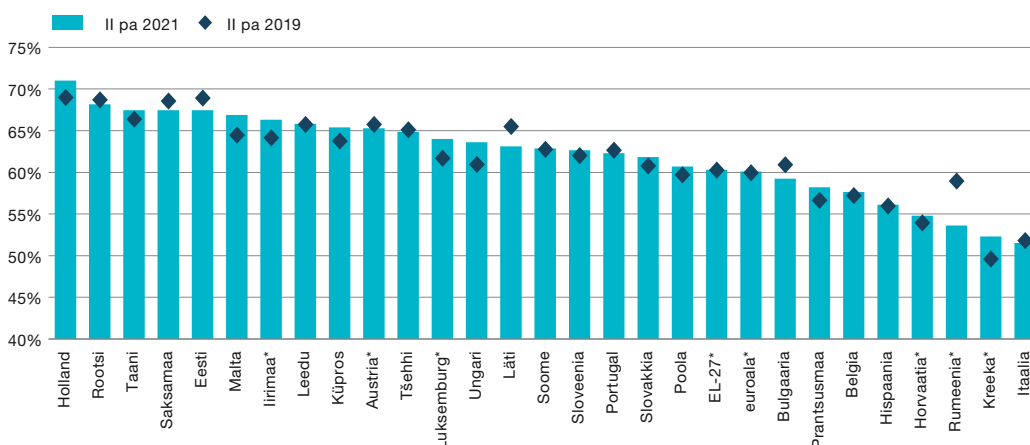

Joonis 8. Töötleva tööstuse hõive aastane muutus eri andmeallikate põhjal

Allikad: statistikaamet, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Joonis 9. 15–74aastaste hõive määr Euroopa Liidu riikides

* Ainult 2021. aasta III kvartal.
Allikad: Eurostat, Eesti Panga arvutused.

Hõive määr ehk hõivatute osakaal Eesti tööealiste (15–74aastaste) elanike hulgas oli 2021. aasta neljandas kvartalis 67,6%. See oli küll peaaegu protsendipunkti võrra kõrgem kui 2020. aasta lõpus, ent jäi endiselt alla 2019. aasta lõpu näitajale (vt joonis 9). Hõive määra taastumine on olnud Euroopa Liidu riikides eriline. Peaaegu pooltes riikides – nende seas mitmes suure turismisektoriga riigis, nagu Kreeka, Malta ja Küpros – ületab hõive määr juba koroonakriisielset taset. Sarnaselt Eestiga on hõive määr paari aasta tagusest ajast madalam veel ka mitmes Kesk- ja Ida-Euroopa riigis, näiteks Rumeenias, Bulgaarias ja Lätis, aga ka Rootsis ja Saksamaal.

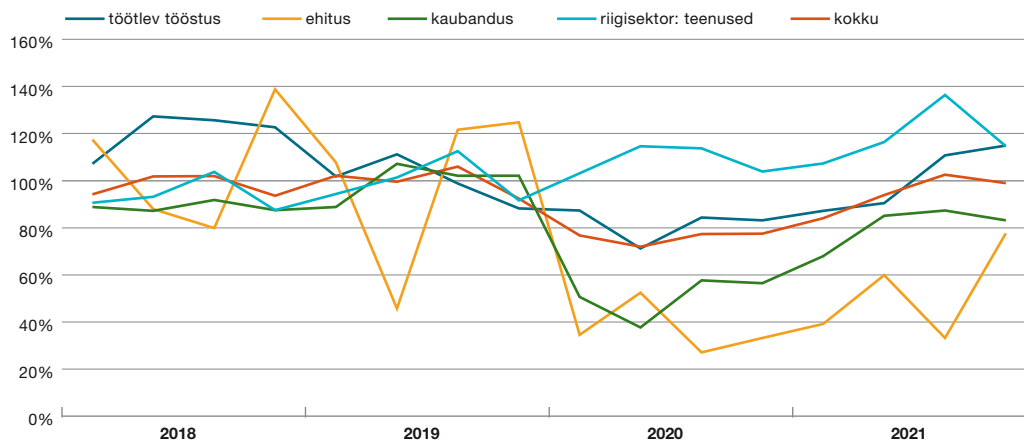
Piirkondadest sai Eestis hõive määr koroonakriisi mõjul kõige tugevamalt kannatada Põhja-Eestis ja ehkki hõivatute arv seal on tööjõu-uuringu andmetel taastunud koroonakriisielesele tasemele, siis tööealiste elanike arvu jõudsa suurenemise tõttu on hõive määr selles piirkonnas 2019. aasta lõpu tasemest endiselt ligi kolme protsendipunkti võrra madalam. Vanusegrupiti toimus koroonakriisi mõjul kõige järsem langus noorte ehk 15–24aastaste hõives ning vaatamata sellele, et majandusaktiivsus paranes 2021. aasta jooksul kiirelt, jätkas noorte hõive määr tööjõu-uuringu andmetel langust terve aasta vältel.

VABAD TÖÖKOHAD

Koroonaviiruse kriisi hakul kahanes vabade töökohtade arv järsult, hakates jõudsamalt taastuma 2021. aasta alguses. Kui 2021. aasta lõpuks oli majanduses vabu töökohti ligikaudu samapalju kui 2019. aastal, siis majandusharude arvestuses oli seis üsna ebaühtlane. Näiteks töötlevas tööstuses ja

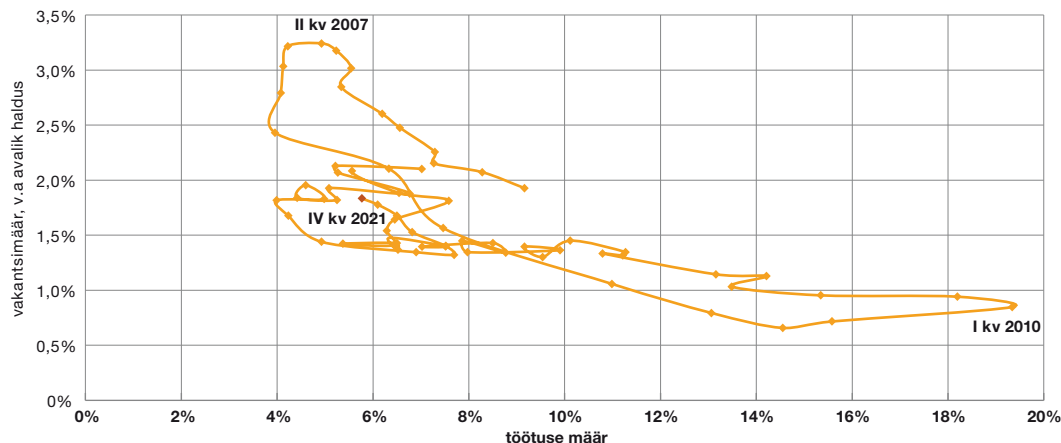
riigisektori teenindavatel tegevusaladel oli vakantse viiendiku võrra enam, ehituses ja kaubanduses aga viiendiku vähem kui enne kriisi (vt joonis 10). Vakantsimäär ehk vabade töökohtade osakaal täidetud ja täitmata töökohtades kasvas 2021. aasta jooksul ning jõudis teiseks poolaastaks kriisieelse taseme lähedale.

Joonis 10. Vabade töökohtade arv suhtena 2019. aasta keskmisesse

Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Joonis 11. Beveridge'i kõver (hooajaliselt tasandatud)

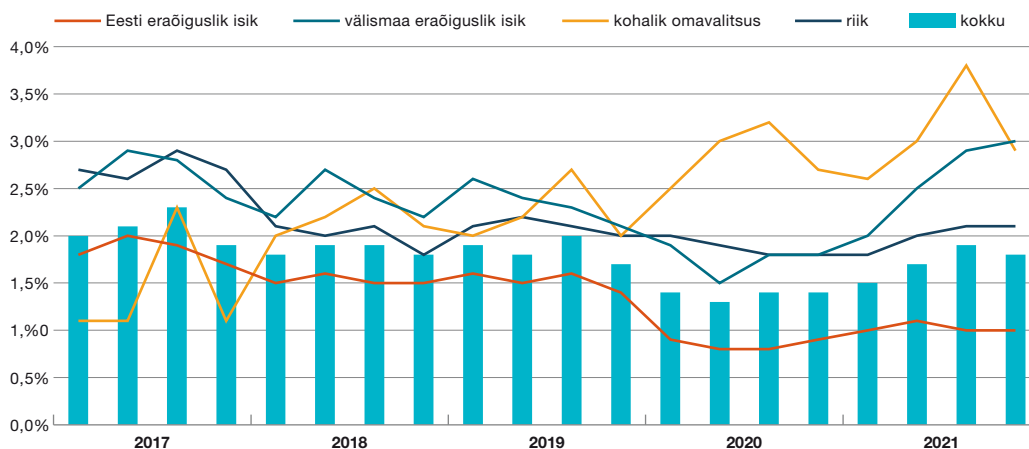

Allikad: statistikaamet, Eesti Pank.

Vaba tööjõu ja vakantside sobitumist tööturul saab hinnata Beveridge'i kõvera abil (vt joonis 11). Sama suure töötuse määra juures viitab kõrgem vakantsimäär jällegi ebakõladele töötajate oskuste ja tööandjate nõudmiste vahel. Kui majanduses on head ajad, siis on tavaliselt töötuse määr madal ning vabade töökohtade määr kõrge; halbadel aegadel on olukord vastupidine. Majanduse taastumisfaasis suureneb kõigepealt vakantsimäär ja alles seejärel kahaneb töötus, sest uutele töökohtadele töötajate leidmine võtab veidi aega. Seetõttu teeb Beveridge'i kõver kergelt kellaosuti vastassuunalisi ringe. Ka on ootuspärane, et kui šokk tabab teatud osa majandusest, nagu koroonaviiruse kriisi ajal juhtus majutuse ja toitlustusega, siis nõuete ja oskuste sobitumine tööturul ajutiselt halveneb, sest tööd otsib palju pihta saanud valdkonnas töötä jäänud inimesi, kuid vabu töökohti luuakse teistes harudes.

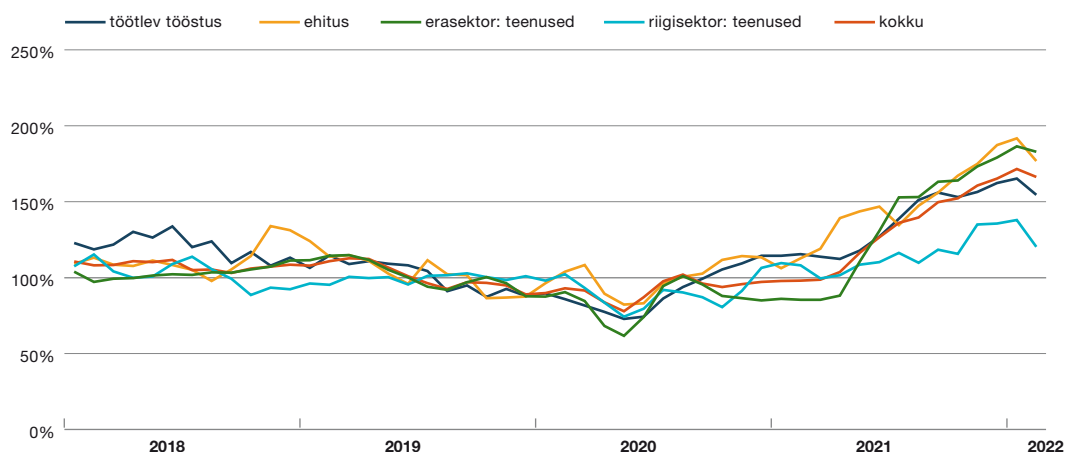
Tööandja omaniku järgi oli vabade ametikohtade osakaal kolmandas ja neljandas kvartalis suurim kohalikes omavalitsustes ja välisomanikuga eraettevõtetes (vt joonis 12). Avalikus sektoris suurenes vakantsimäär jõudsalt tervishoius, kuid ka hariduses. Erasektori tegevusaladest jõudis see info ja side tegevusalal kõrgeimale tasemele alates 2008. aastast. Kuigi vakantsimäär suurenes ka majutuses ja toitlustuses, jäi see 2021. aastal kriisieelsete aastate tasemele märgatavalt alla.

Joonis 12. Vabade töökohtade määr tööandja omaniku liigi järgi (%)

Allikas: statistikaamet.

Joonis 13. Töötukassa andmebaasi kuuga lisandunud vabade töökohtade arv, 3 kuu libisev keskmine suhtena 2019. aasta keskmisesse

Allikad: töötukassa, Eesti Panga arvutused.

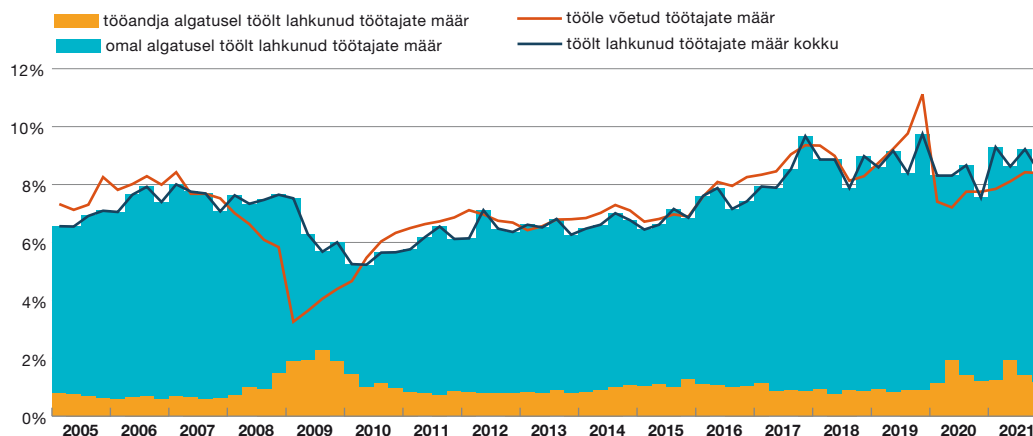
Töötukassa andmebaasis oli 2021. aasta teises pooles keskmiselt ligikaudu 6800 vaba töökohta ehk umbes 60% tööjõu liikumise ja vabade töökohtade uuringus hinnatud vakantside koguarvust. Töötukassa kaudu otsitakse töötajaid suurema tõenäosusega sellistel tegevusaladel nagu ehitus, haldus ja abitegevused, majutus ja toidlustus ning töötlev tööstus. Seevastu suurema tõenäosusega kõrgharidust nõudvate töökohtade töökuulutusi, näiteks info ja side ning avaliku halduse vallas, oli töötukassas alla kümnendiku vakantsiuuringu hinnangust.

Igas kuus laekus töötukassasse ligikaudu 6700 töökuulutust, mida on umbes sama palju kui kuu lõpus avatud kuulutusi. See tähendab, et töökuulutused täidetakse või võetakse maha keskmiselt ligikaudu ühe kuu jooksul. Laekuvate vabade töökohtade kuulutuste arv langes koroonaviiruse kriisi ajal ajutiselt, kuid taastus üsna kiiresti kriisieelsele tasemele. 2021. aasta teises pooles see aga suurenes kriisieelsega võrreldes märgatavalt ning laiapõhjaselt (vt joonis 13). Eriti järsult on laekuvate vabade töökohtade arv suurenenud teenuste sektoris, samuti ehituses. Nii nagu kuu jooksul laekunud töökuulutuste arv on ka kuu lõpu seisuga avatud kuulutuste arv kriisieelse ajaga võrreldes umbes 50% suurem. Samas on kehivate kuulutuste arv alates 2021. aasta kolmandast kvartalist püsinud stabiilne ning töötlevas tööstuses ja riigisektoris pigem kahanenud.

Töötukassa vahendatavate vabade ametikohtade arv kasvas 2021. aasta teise pooles ja 2022. aasta alguses võrreldes kriisieelsega kõigis maakondades, aga eriti Harjumaal, kus oli kriisieelse ajaga võrreldes märksa enam vabu töökohti kaubanduses, halduses ja abitegevuses ning majutuses ja toidlustuses.

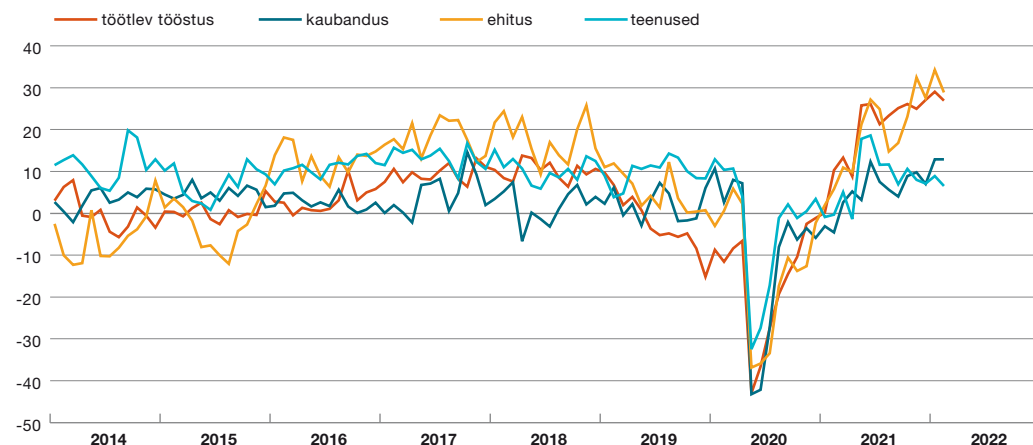
Töjõu liikuvuse ja töökohavahetuse andmed näitavad, et tööle võetute määr, mis koroonaviiruse epi-
deemia hakul kahanes järsult, oli 2021. aasta jooksul kasvutrendil, kuid kriisieelsega võrreldes madalam
(vt joonis 14). Töölt lahkumise määr seevastu on kokkuvõttes püsinud suhteliselt stabiilsel tasemel, kuid
varasemaga võrreldes on veidi sagenenud töandja algatusel töölt lahkumine. Vahetult enne korona-
viiruse puhkemist olid tööturu vood – nii tööle võetute kui ka omal tahtel töölt lahkunute määr – väga
suured, mis on iseloomulik headele aegadele tööturul. Kui tuntakse ennast kindlalt, riskitakse töökohta
vahetada kergemini.

Joonis 14. Töötajate liikumine, hooajaliselt tasandatud

Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Joonis 15. Hõiveootuste saldo*

* Indeks näitab hõive kasvu/kahenemist ootavate ettevõtete osakaalu saldot.
Allikad: Euroopa Komisjon, Eesti Panga arvutused.

Ettevõtete hõiveootused olid 2021. aasta teisel poolel ja 2022. aasta alguses, vahe-
tult enne Venemaa sõjalist rünnakut Ukraina vastu optimistlikud. Iseäranis töötlevas tööstuses ja ehituses oli järgneva kolme
kuu jooksul hõive kasvu ootavate ettevõtete osakaal ajalooliselt suur (vt joonis 15). Ka teeninduses ja
kaubanduses olid hõive kasvu ootavad töandjad ülekaalus, sarnasel määral nagu enne kriisi.

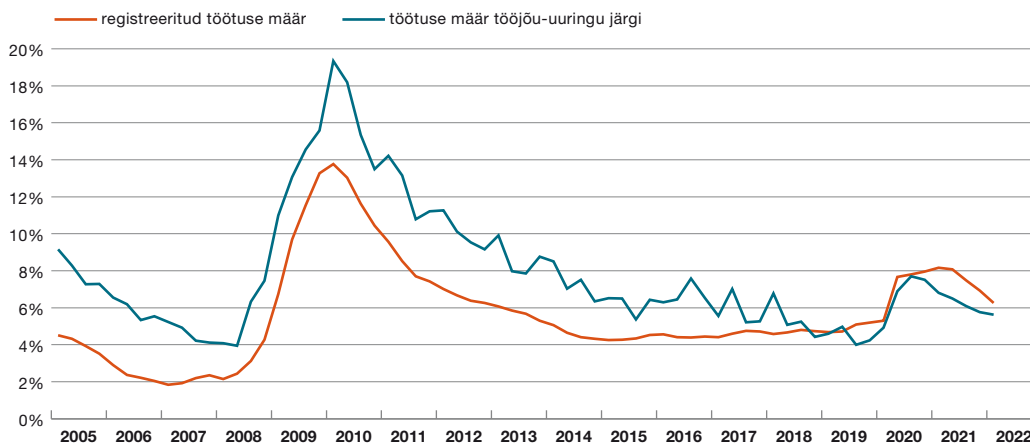
TÖÖPUUDUS

Töötuse määr kahanes 2021. aasta teises pooles märkimisväärselt: kolmandas kvartalis ulatus see
5,7%ni ja neljandas kvartalis 5,2%ni. Koroonaviiruse kriisi tipus oli töötuse määr 7,6% ning enne kriisi
4,2%, seega on enamus töötuse määra pandeemiaaegsest tõusust seljatatud. Samas on töötuse määra
languse taga paljuski kriisieelsega võrreldes madalam töjõus osalemise määr. Kui see oleks sama kõrge

kui enne kriisi ning hõivatuid oleks nii palju kui 2021. aasta teises pooles tegelikult oli, ulatunuks töötuse määr teisel poolaastal 5,5% asemel 7%ni.

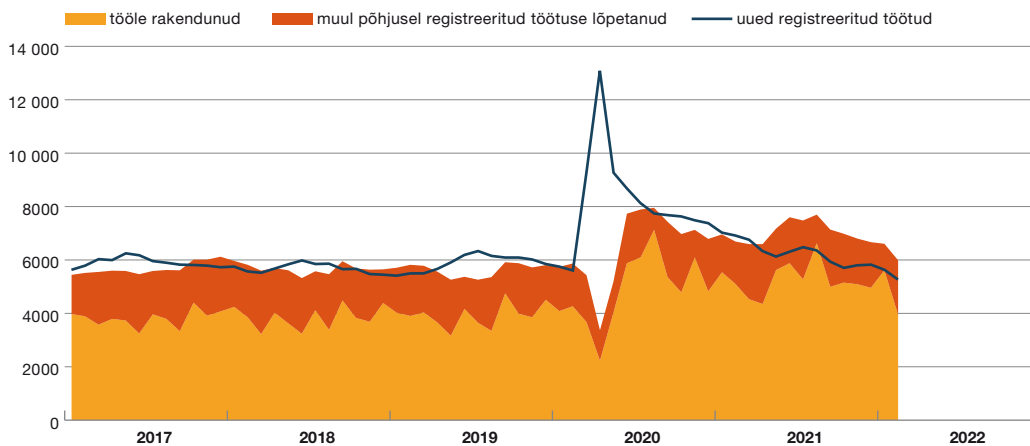
Sarnaselt ILO töötuse määraga kahanes ka registreeritud töötus 2021. aasta teises pooles kiiresti. See tipnes 57 400 inimesega 2021. aasta märtsis ning aasta hiljem oli töötuna registreerunud 45 211 ehk ligikaudu 12 000 võrra vähem kui kriisi tipus, ent ligi 9000 võrra rohkem kui enne kriisi. Hooajalisi tegureid arvesse võttes langes registreeritud töötus kriisi tipu 8,2%lt 2022. aasta esimeseks kvartaliks 6,3%ni (vt joonis 16).

Joonis 16. Tööpuudus, hooajaliselt tasandatud

Allikad: statistikaamet, töötukassa, Eesti Panga arvutused.

Joonis 17. Uued registreeritud töötud ja registreeritud töötuse lõpetanud, hooajaliselt tasandatud

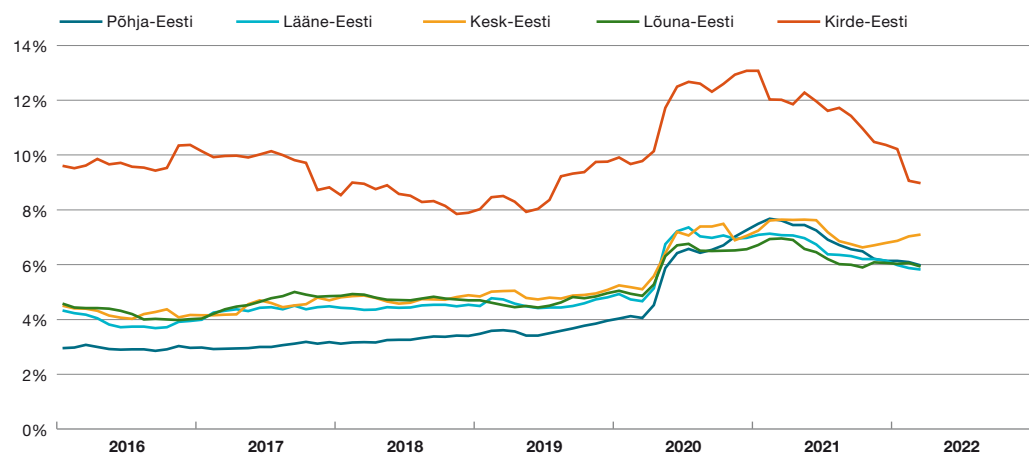

Allikad: töötukassa, Eesti Panga arvutused.

Registreeritud töötuse kahanemisele on aidanud kaasa peamiselt see, et uusi registreeritud töötuid lisandub igas kuus järjest vähem (vt joonis 17). 2021. aasta teises pooles ja 2022. aasta alguses oli koondamise tõttu töötuna registreerimisi vähem kui enne koroonaviiruse kriisi, samuti on vähem võlaõigusliku lepingu lõppemise tõttu töötaja jäänud. Registreeritud töötute juurdevool on kriisieelse ajaga eriti palju kahanenud Ida-Virumaal, veidi suurem püsib see kokkuvõttes aga Harjumaal. Võrreldes kriisieelse perioodiga lõpeb registreeritud töötus igas kuus rohkematel inimestel, kellest enamik siirdub tööle. Muul põhjusel lõpetatakse töötustaatus näiteks õppima asumise tõttu. Et registreeritud töötute koguarv on 2021. aasta jooksul kahanenud, siis tõenäosus tööd leida on suurenenud.

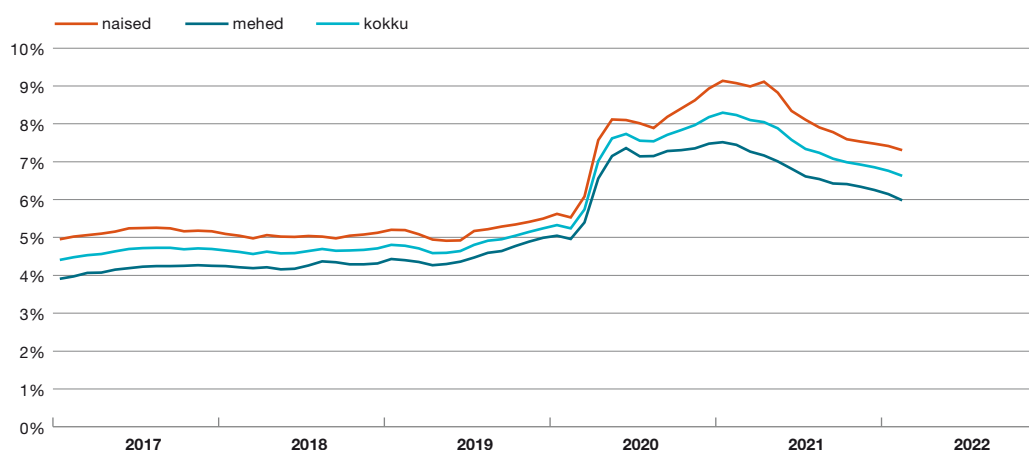
Regiooniti on nii töötõu-uuringu kui ka töötukassa andmetel tööpuudus jõudsalt kahanenud Ida-Virumaal. ILO töötuse määr alanes seal 2021. aasta esimese poole 13,5%lt aasta teises pooles 9,3%ni ning hooajaliselt tasandatud registreeritud töötuse määr 2021. aasta jaanuari 12%lt 2022. aasta veebruariks

Joonis 18. Registreeritud töötuse määr piirkonniti, hooajaliselt tasandatud

Allikad: töötukassa, statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Joonis 19. Registreeritud töötuse määr soo järgi, hooajaliselt tasandatud

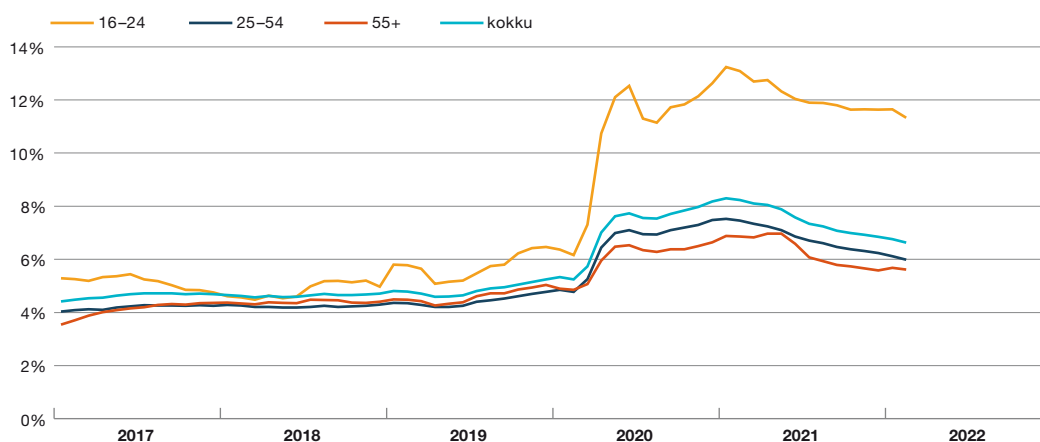
Allikad: töötukassa, statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

9%ni (vt joonis 18). Ka Eesti ülejäänud piirkondades vähenes tööpuudus alates 2021. aasta maist, kui koroonaviiruse piiranguid asuti leevendama. Erandlik näib tööturu olukord Kesk-Eestis, kus 2021. aasta lõpus asendus töötuse määra langustrend väikese tõusuga.

Soolise jaotuse järgi kahanes naiste töötuse määr tööjõu-uuringu põhjal 2021. aasta teises pooles veidi kiiremini (4,8%) kui meeste oma (6,2%). Vastupidiselt tööjõu-uuringule on registreeritud töötuse määr naiste seas aga kõrgem, mida selgitab naiste suurem motivatsioon end töötuna registreerida. 2021. aasta teises pooles vähenes nii meeste kui ka naiste registreeritud töötus, kuid jäi mõlemal juhul kriisieelsest tasemest suuremaks (vt joonis 19).

Koroonaviiruse pandeemia ajal suurenes töötus vanusegruppide lõikes kõige enam noorte seas. Nende töötuse määr on ka tavaolukorras keskmises tööeas inimestega võrreldes kõrgem, sest paljud noored sisenevad tööturule ja otsivad oma esimest töökohta. Kuigi ka noorte registreeritud töötuse määr 2021. aasta teises pooles kahanes, oli langus üsna napp ning 2022. aasta alguses oli noorte registreeritud töötus hooajalisi tegureid arvesse võttes üle 11% (vt joonis 20). Tõenäoliselt on selle taga majutuse ja toitlustuse ning välituriste teenindavate majandusharude mittetäielik taastumine kriisist, sest üsna suur osa noortest leiab rakendust just seal.

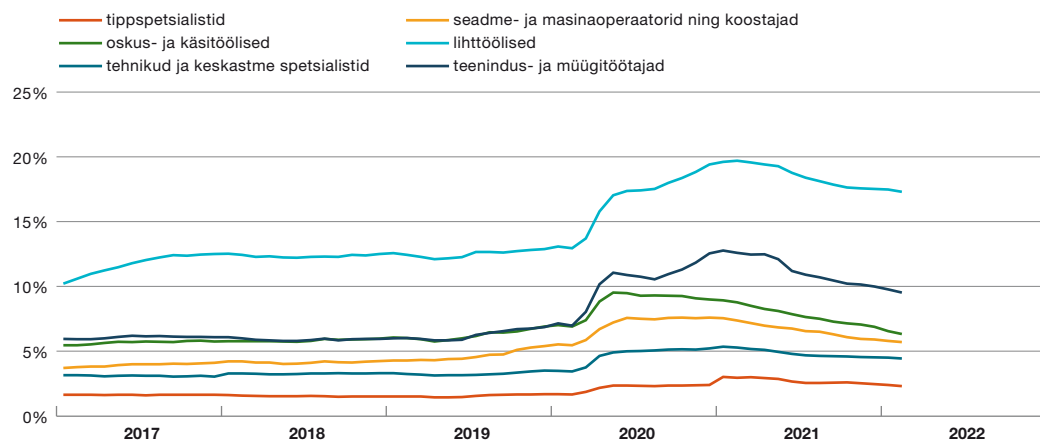
Joonis 20. Registreeritud töötuse määr vanusegruppide järgi, hooajaliselt tasandatud

Allikad: töötukassa, statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Koroonaviiruse kriis lõi kõige tugevamini teenindussektori ettevõtteid ning ootuspäraselt oli töö kaotanute seas palju teeninduse ja müügitööga inimesi. Tinglikult saab töötuse olukorda ametite lõikes jälgida, suhestades registreeritud töötute arvu, kes töötasid varem teatud ametialal, selles ametis töötavate inimeste koguarvu. See näitaja pole kaugeltki ideaalne, sest hõivatute arvu ametialade järgi saab leida vaid tööjõu-uuringust ja aastase sammuga. Samuti ei pruugi mõnelt ametikohalt tööta jäänud inimesed otsida tööd vaid sama ametiala piires. Registreeritud töötus kahanes 2021. aasta teises pooles enamikul ametialadel, kuid teenindus- ja müügitöötajate ning lihttöölise seas on see võrreldes kriisieelsega endiselt suur (vt joonis 21).

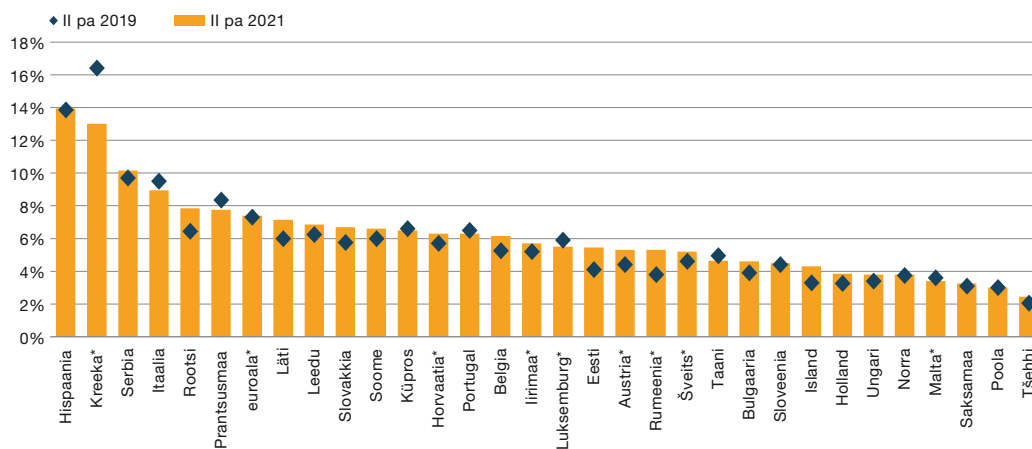
Joonis 21. Registreeritud töötuse määr ametialade järgi, hooajaliselt tasandatud

Allikad: töötukassa, statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Ka teistes Euroopa riikides kahanes tööpuudus 2021. aasta teises pooles ja on enamikus riikides jõudnud kas väga lähedale kriisieelsele tasemele või sootuks allapoole seda. Eesti oli teiste riikide võrdluses töötuse taseme poolest mediaanist madalamal ja jäi ligikaudu 2 protsendipunti võrra alla euroala keskmisele (vt joonis 22). Eestis on seega töötuse määr vähenenud kiiremini kui euroalal keskmiselt. Osas riikides võivad töötuse statistikat mõjutada endiselt koroonaviiruse kriisi ajal võetud abimeetmed.

Joonis 22. 15–74aastaste töötuse määr Euroopas 2019. ja 2021. aasta II poolel

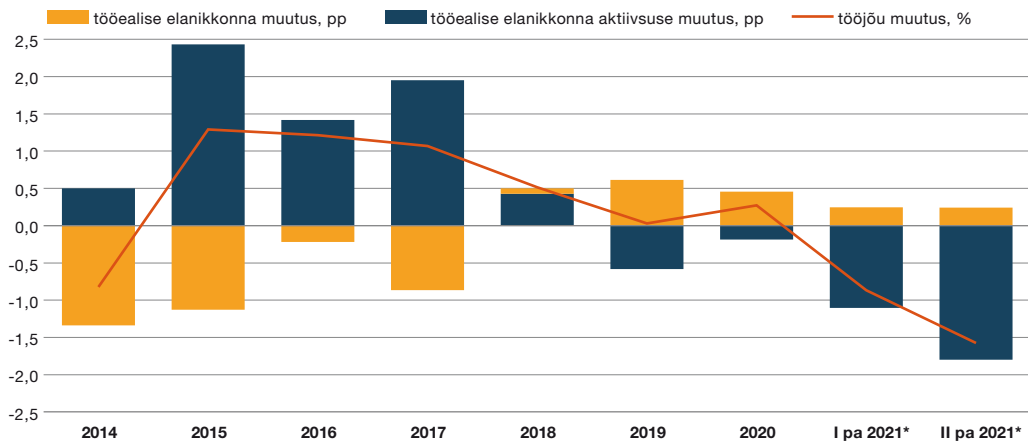
* III kvartal.
Allikas: Eurostat.

TÖÖJÕUPAKKUMINE

Tööjõupakkumise kujunemist mõjutab ühelt poolt Eestis elavate tööealiste elanike arv ja teiselt poolt nende valmidus ja soov töötada ehk nende tööjõus osalemise määr. Vaatamata majanduse ülikiirele taastumisele 2021. aastal vähenes tööjõupakkumine Eestis, kuna kolmandat aastat järjest kahanes tööealiste ehk 15–74aastaste Eesti elanike valmidus tööturul osaleda (vt joonis 23).

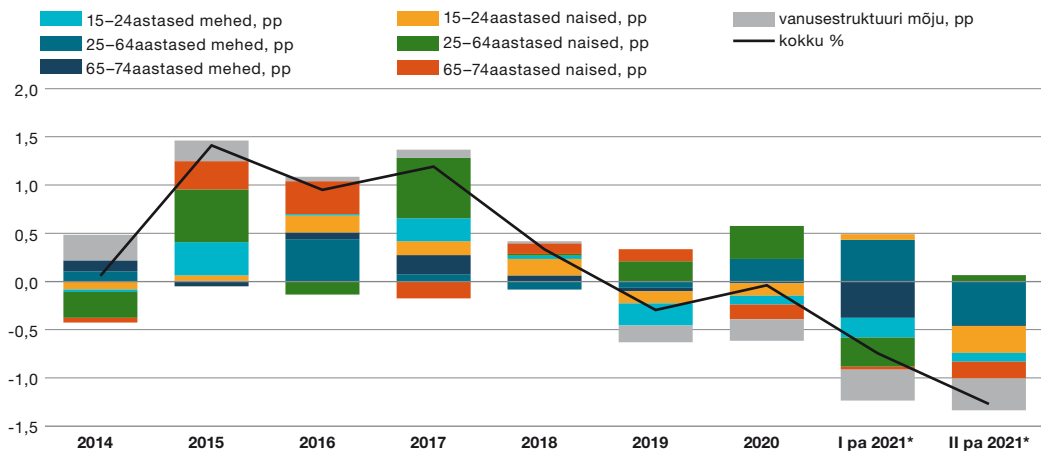
Joonis 23. Tööjõu aastane muutus

* Muutus meetoodikas.
Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Koroonapandeemia tõi 2020. aasta teises kvartalis kaasa järsu languse tööjõus osalemise määras. 2020. aasta teises pooles oli tööjõu-uuringu andmetel küll märgata tööturul osalemise tahte taastumist, ent 2021. aastal langes tööjõus osalemise määr veelgi (vt joonis 24). 15–74aastaste tööjõus osalemise määr kahanes neljandas kvartalis aasta varasemaga võrreldes 1,6 protsendipunkti võrra 71,3%ni ja 2021. aasta keskmine osalemismäär oli 71,1%. Sellest väiksem oli tööealiste elanike valmidus tööturul osaleda viimati 2016. aastal. Võrreldes koroonakriisieelse ajaga on suhteliselt enim vähenenud vanuspensioni eas inimeste soov tööturul osaleda. Samuti vähenes märkimisväärselt 15–24aastaste noorte tööturul osalemine. Täpsemalt vaatleme tööjõus osalemise määra kahanemise põhjuseid taustinfos 1.

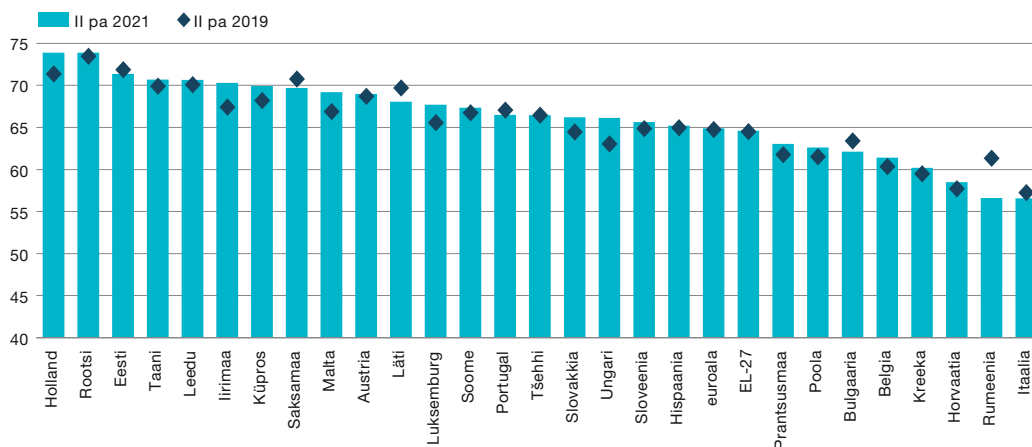
Joonis 24. Tööjõus osalemise määra aastane muutus vanuse järgi

* Muutus meetoodikas.
Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Vaatamata sellele, et tööjõus osalemise määr on Eestis kahe aasta taguse ajaga võrreldes kahanenud, on Eesti tööealise elanikkonna tööturul osalemise aktiivsus endiselt üks Euroopa Liidu suuremaid (vt joonis 25). Euroopa Liidus keskmiselt on tööturul osalemise aktiivsus jõudnud küll tagasi koroonakriisieelse tasemeni, ent sarnaselt hõive määra taastumisega on ka siin märgata riikide vahel üsna suuri erinevusi.

Joonis 25. 15–74aastaste töajõus osalemise määr Euroopa Liidu riikides

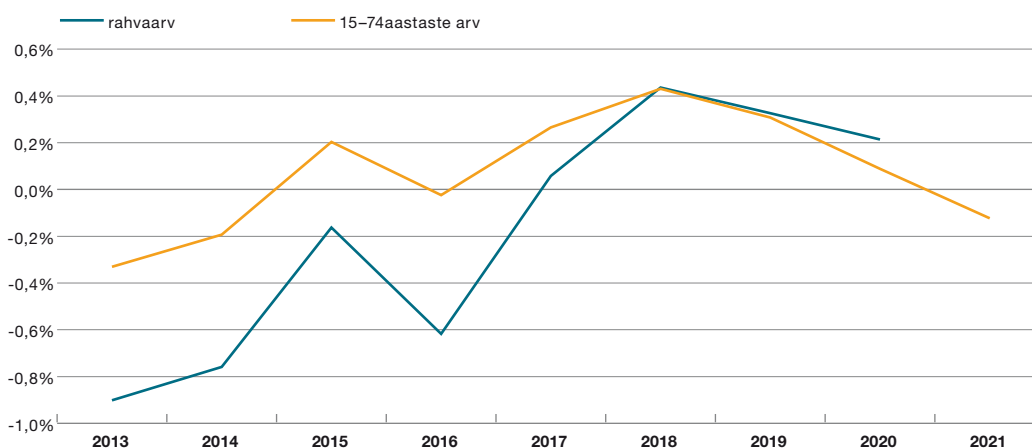

* Ainult 2021. aasta III kvartal.
Allikad: Eurostat, Eesti Panga arvutused.

Eesti lähinaabritest on töajõus osalemise määr varasemaga võrreldes veel märgatavalt madalam Lätis, kus tööturul osalemise aktiivsus on suhteliselt rohkem kahanenud naiste hulgas, keda koroonakriis võib olla hoolduskoormuse tõttu rohkem puudutanud.

Tööealiste Eesti elanike arv kasvas aastatel 2017–2020, sealjuures on loomulik muutus olnud negatiivne, mida on tasakaalustanud positiivne rändesaldo. Esialgse hinnangu kohaselt hakkas rahvaarv 2021. aastal kahanema ja 2022. aasta alguse seisuga oli Eestis elanikke 1626 võrra vähem kui aasta varem (vt joonis 26). Statistikaameti hinnangu järgi oli 2021. aastal suremus suurem kui varasematel aastatel, mis suurendas loomuliku iibe puudujääki. Kui 2020. aastal ei avaldanud koroonaviiruse pandeemia suuremusele suurt mõju, siis tervisearengu instituudi andmetel suurenes suremus 2021. aastal ligi 2700 inimese võrra ehk 17%. Ehkki vanuserühmiti suremuse statistika veel puudub, võib eeldada, et nii kiire suremuse kasv avaldas mõningal määral mõju ka tööeas inimeste suuremusele. Rändesaldo jäi samale tasemele kui 2020. aastal, kuid võrreldes kriisieelsete aastatega oli sisseränne väiksem.

Joonis 26. Rahvaarvu ja tööealiste arvu muutus

Allikad: statistikaamet, Eesti Pank.

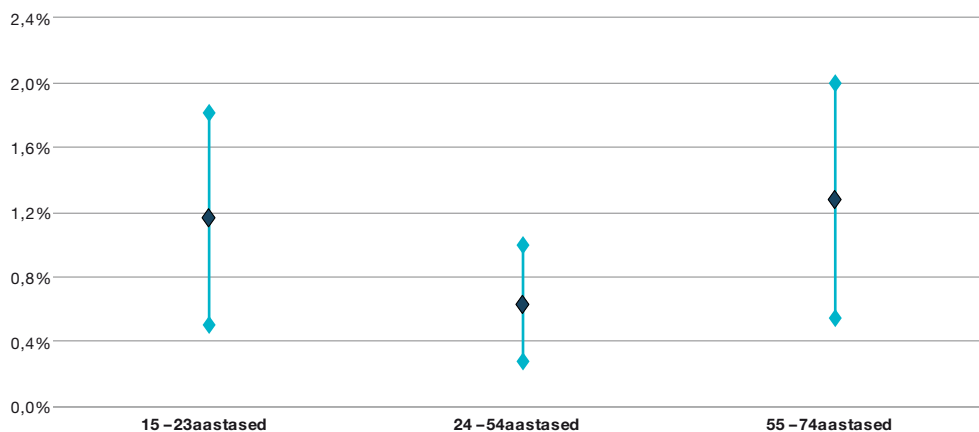
Taustinfo 1. Kelle tõenäosus olla tööturul mitteaktiivne on praegu suurem kui enne koroonakriisi?

Võrreldes 2019. aastaga ehk pandeemiaeelse ajaga oli Eestis töajärgu osalemine määral 2021. aastal ühe protsendipunkti võrra väiksem. Selles taustinfos uurime, milliste ühiskonnagruppide töajärgu osalemine on muutunud, kasutades töajärgu-uuringu mikroandmeid. Analüüsime, kas on võimalik mõne tunnuse alusel eristada neid, kes on nüüd suurema tõenäosusega mitteaktiivsed kui enne koroonakriisi, ja kui suurt rolli mängib osalemismäära kahanemises tööajalise rahvastiku struktuuri muutus.

Üldised statistikaameti andmed osutavad, et mitteaktiivsus on võrreldes pandeemiaeelse ajaga suurenenud noorte ja vanemaaliste hulgas. Kuna töajärgu osalemist võivad muu hulgas mõjutada muutused elanikkonna struktuuris, näiteks vanusestruktuuris, kasutame mitteaktiivsuse tõenäosuse muutuste analüüsimiseks *probit*-mudelit ja Oaxaca-Blinderi dekompositsiooni meetodit. Suurema valimi kaasamiseks võrdleme Eesti elanike mitteaktiivsust aastatel 2020-2021 ja 2018-2019. Lisaks vanusele analüüsime selliseid tunnuseid nagu sugu, rahvus, elupiirkond, haridustase ja parasjagu tasemeõppes õppimine.

Kokku kahanes töajärgu osalemine aastate 2018-2019 ja 2020-2021 võrdluses veidi alla ühe protsendipunkti. Dekomponeerides seda muutust Oaxaca-Blinderi meetodi abil, selgub, et elanikkonna struktuuri muutused vanuse, soo, rahvuse, piirkonna, haridustaseme ja õppimise lõikes ei selgita seda mitteaktiivsuse suurenemist peaaegu täielikult osaluse kahanemine tunnusegruppide sees. *Probit*-analüüs näitab, et kõiki teisi karakteristikuid kontrollides on kõige suuremaid tunnusesiseseid erinevusi mitteaktiivsuse muutumises märgata vanusegrupiti (vt joonis T1.1). Ent ka vanusegruppide lõikes ei saa siiski väita, et noorte või vanemaaliste tõenäosus olla tööturul mitteaktiivne on suurenenud statistiliselt oluliselt rohkem kui 24–54aastaste oma.

Joonis T1.1. Tingimuslik mõju tõenäosusele olla tööturul mitteaktiivne aastatel 2020-2021 ja 2018-2019; keskväärtsus ja 90% usaldusvahemik

Allikas: Eesti Panga arvutused töajärgu-uuringu mikroandmete põhjal.

Kõiki teisi karakteristikuid, nagu vanus, sugu, rahvus ja haridustase, kontrollides ilmneb, et mitteaktiivsus on Eesti piirkondade lõikes suurenenud väga ühtlaselt – ükski piirkond ei paista silma märgatavalt kiiremini kasvava mitteaktiivsusega. Samuti ei esine mitteaktiivsuse suurenemises erinevust rahvuse lõikes.

Teisi karakteristikuid kontrollides on mitteaktiivsus suurenenud veidi rohkem põhiharidusega kui kõrgharidusega inimeste seas. Kuna töökohti, mis sobiksid töötamiseks õpingute kõrvalt, nagu näiteks toilitlustes ja teeninduses, on jäänud vähemaks, võib osa noori olla loobunud õpingute

kõrvalt töötamast. Seda näib kinnitavat ka *probit*-analüüs. Teiste tunnuste, nagu vanus, sugu jne, samaks jäädes on tasemeõppes õppijate töenäosus olla mitteaktiivne suurenenud rohkem kui mitteõppijate oma (1,26% vs. 0,91%).

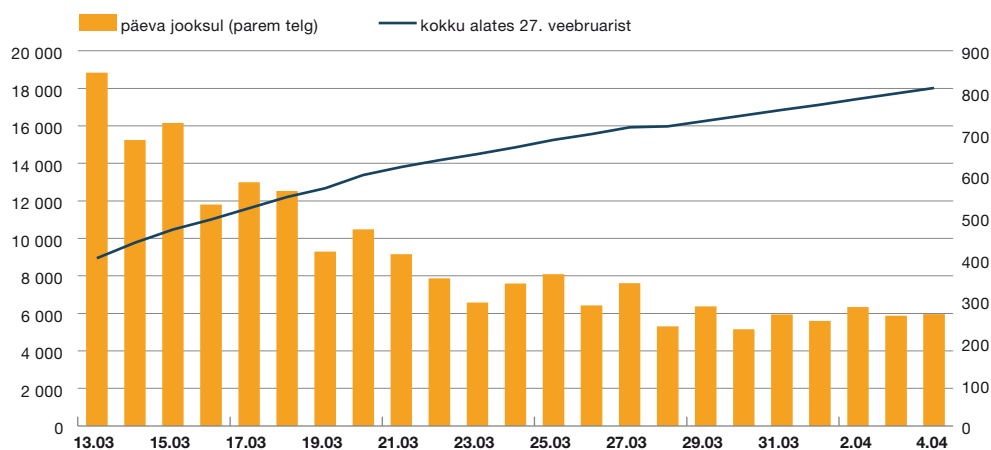
Kokkuvõtvalt saab töajõu-uuringu mikroandmetele tuginedes öelda, et praegust töajõus osalemise vähenemist ei ole põhjustanud tööealise elanikkonna struktuuri muutused. Teisisõnu ei ole mitteaktiivsuse kasvu viimastel aastatel põhjustanud näiteks asjaolu, et 15–19aastaste noorte ja pensioniealiste inimeste, kelle osalemismäär ongi keskmisest palju madalam, osakaal tööealise elanikkonna hulgas on kasvanud. Mitteaktiivsus on suurenenud peaaegu täielikult üksnes tunnusegruppide sees, kusjuures kasv on olnud enamiku tunnuste lõikes üsnagi ühtlane. Mõningast tunnusesisest varieeruvust mitteaktiivsuse suurenemises on märgata vanusegrupiti.

Taustinfo 2. Ukraina sõjapõgenikud Eesti tööturul

Alates Venemaa rünnaku algusest Ukraina vastu 24. veebruaril 2022 oli 5. aprilli seisuga Ukrainast põgenenud üle nelja miljoni inimese.¹ Euroopa Liidu Nõukogu kehtestas 4. märtsil 2022 ühehäälselt otsusega esialgu aastase ajutise kaitse Ukrainast põgenevatele inimestele, kes on alates 24. veebruarist sisenenud Euroopa Liidu territooriumile.² Ajutise kaitse eesmärk on pakkuda põgenikele kiiret ja ühetaolist kaitset kogu Euroopa Liidus ja see hõlmab muu hulgas õigust pääseda kohalikele tööturule sarnaselt riigis pikaajaliselt viibivate elanikega. Selles taustinfos anname ülevaate hetkeseisuga Eesti tööturule lisandunud töajõust.

Aprilli esimese nädala seisuga on Eesti vastu võtnud kokku ligikaudu 27 000 sõjapõgenikku, kellest umbes 65% on täiskasvanud ja nendest üle 90% naised. Viimaste nädalate jooksul on saanud Eestisse veidi alla 300 täiskasvanu päevas (vt joonis T2.1). Märkimisväärne osa ukrainlastest peatub tõenäoliselt Eestis elavate lähedaste juurde, sest riigi pakutavat majutust oli märtsi lõpu seisuga kasutanud ligikaudu 6500 inimest 25 000 siia jõudnust.

Joonis T2.1. Eestisse saabunud ja siia jääda plaanivate täiskasvanud Ukraina sõjapõgenike arv 2022. aastal

Allikad: politsei- ja piirivalveamet, Eesti Panga arvutused.

Töötukassa andmetel oli 4. aprilli seisuga töötuna registreeritud 2305 rahvusvahelise kaitse saanut. Töötukassas arvele võtmiseks või töökoha vastu võtmiseks vajalik ajutine kaitse oli 4. aprilli seisuga väljastatud 16 691 inimesele (nende hulgas lastele). See, et töötukassas on arvel suhteliselt

1 <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

2 <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2022/03/04/ukraine-council-introduces-temporary-protection-for-persons-fleeing-the-war/>

väike osa ajutise kaitse saanutest, on tingitud tõenäoliselt eelkõige kohanemisajast ning tõenäoliselt otsitakse tööd ka omal käel. Aprilli esimeseks nädalaks oli töötukassa abiga töökoha leidnud 100 inimest.

Töötukassas end arvele võtnud 2305 ukrainlasest olid 93% naised, veidi üle kolme neljandiku vanuses 25–55 ja 60,6% kõrgharidusega. Võrreldes Eesti registreeritud töötutega on end seega seni arvele võtnud keskmiselt nooremad inimesed, kusjuures kohalikest registreeritud töötutest on kõrgharidusega vaid 28,4%. Ühtlasi on ajutise kaitse saanud registreeritud töötute seas enam (40%) juhina, tippspetsialistina või keskastme spetsialistina töötanud kui kohalike seas (28%). Samas peegeldab kõrgharidusega inimeste suur osakaal tõenäoliselt pigem seda, et kõrgharidusega inimesed on altimad end töötukassas arvele võtma, kui suurt kõrgharidusega inimeste osakaalu Eestisse saabunute seas.

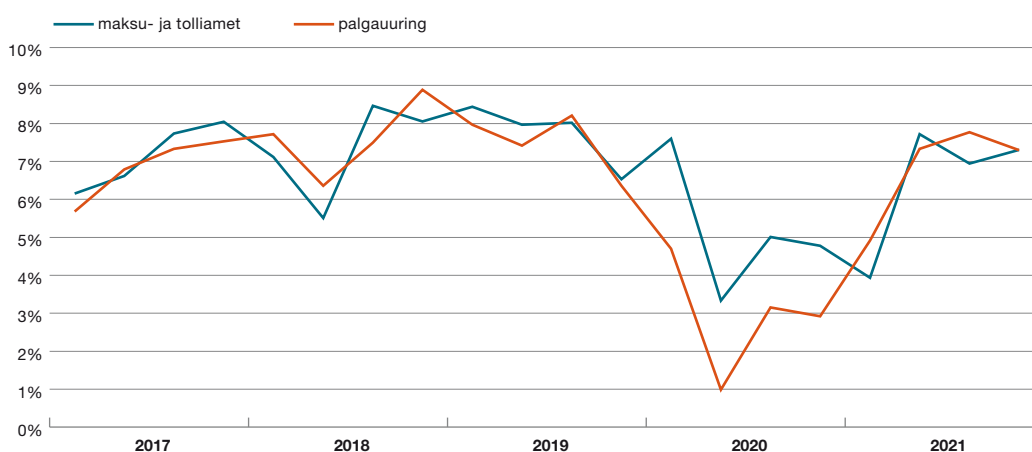
Varem Euroopa Liidu riikidesse saabunud põgenike käekäiku on palju uuritud. Tulemused näitavad, et põgenikena riiki saabunud on tööturul üldjuhul halvemas olukorras kui kohalikud: esineb nii hõivekui ka palgalõhe kohalike elanike suhtes, eriti naiste puhul. Saksamaa kogemuse põhjal on leitud, et põgeniku asumine madalama töötuse määraga piirkonda ja kohalike elanike soosiv suhtumine ennustab paremat käekäiku tööturul. Ka Eesti tööturul on hõive määras ja töötuse määras lõhe välispäritolu ja põlisrahvastiku vahel. Põgenike puhul põhjustab tööturulõhesid muu hulgas keelebarjäär, mis takistab erialaoskuste tõhusat rakendamist uues keskkonnas ning sunnib põgenikke vastu võtma madalamat kvalifikatsiooni eeldavat tööd. Ka 2300 end töötukassas arvele võtnu seas on vähemalt B1 tasemel inglise keele oskusega vaid 13% inimestest. Samas kergendab olukorda vene keele oskus.

Lühikeses perspektiivis tähendab arvukate sõjapõgenike lisandumine tööturule töötuse määra kasvu. Sellistes valdkondades, kuhu on lihtne ilma kohalikku keelt valdamata ja Eestis väljaõpet saamata siseneda, suureneb töötutadele kandideerivate inimeste hulk ja seega nõrgeneb palgasurve. Pikemas plaanis hoogustab lisanduv elanikkond majanduse sisenõudlust ja suurem tööjõupakkumine võimaldab ettevõtetel töökohti juurde luua. Selleks et tööturulõhed ei süveneks, on oluline toetada väga mitmekesise töökogemusega sõjapõgenikke oma kvalifikatsioonile vastava töö leidmisel.

KESKMINE PALK

Palgakasv oli 2021. aasta teisel poolel hoogne nii palgauuringu kui ka maksu- ja tolliameti andmetel. Aastane kasvumäär jäi 7–8% vahemikku aasta- ja ka kvartalivõrdluses (vt joonis 27). Palkade taastumise taga oli peamiselt tööjõunõudluse jõuline taastumine, mis tähendas, et uusi töötajaid juurde värvata soovijate osakaal ettevõtete seas oli suur ning tunnetatud puudus sobivatest kandidaatidest töökohtadele järjest sagedasem. Palgakasv oli kiire hoolimata mitme teguri taandumisest, mis kriisieelsetel aastatel palgakasvu panustasid. Näiteks ei tõstetud 2021. aastal miinimumpalka ning avalikus halduses ja hariduses oli palgatõus tagasihoidlik.

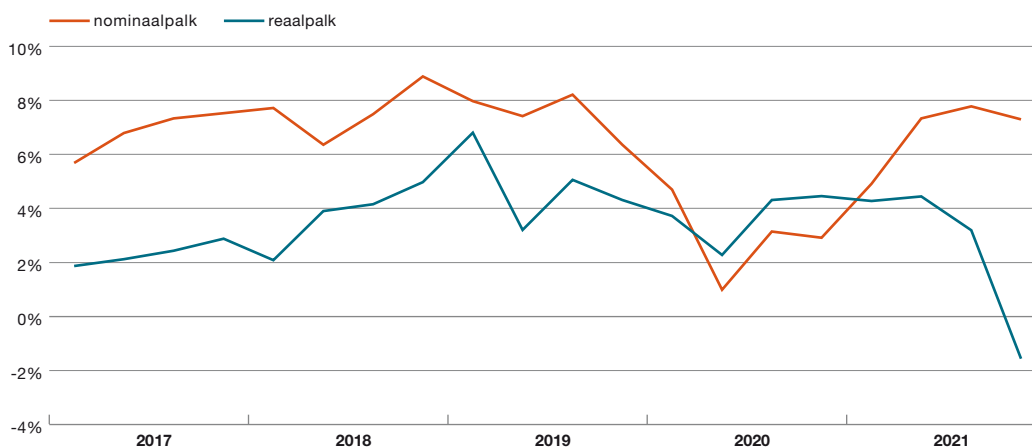
Joonis 27. Keskmise palga muutus aastavõrdluses

Allikad: statistikaamet, maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Palgakasvu hoogustasid kogu 2021. aasta jooksul erakorralised preemiad ja ületunnitöö tasu, mis eelneval aastal kahanesid. Ületunnitöö tasu kasvumäär aeglustus aasta kestel, kuid preemiate kasv oli iseäranis kiire just teisel poolaastal. Keskmise palga ostujõu kasv pidurdus 2021. aasta lõpus järsult, sest tarbijahindade tõus kiirenes energia hinnatõusu tõttu. Reaalpalk, milles on arvesse võetud raha ostujõu muutust tarbijahindade inflatsiooni tõttu, kahanes 2021. aasta viimases kvartalis 1,6% (vt joonis 28). Viimati vähenes reaalpalk aastatel 2009–2011 üleilmse finantskriisi mõjul.

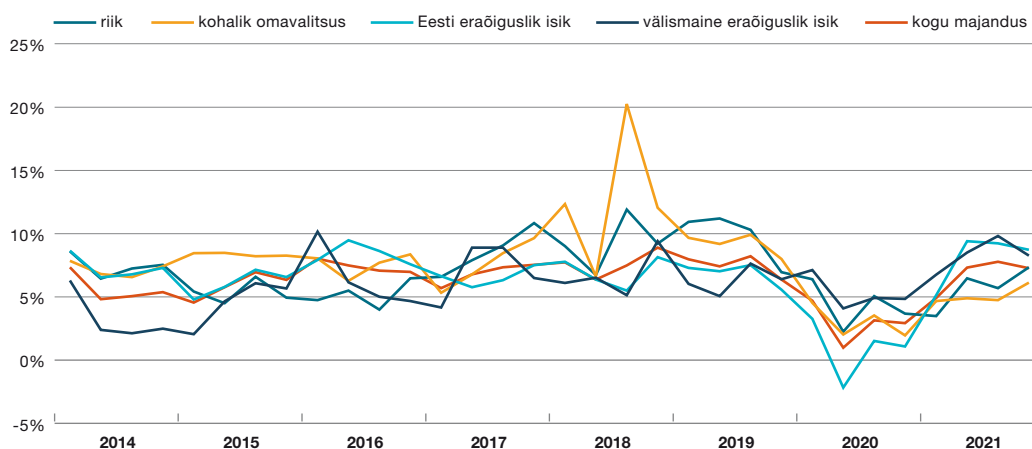
Joonis 28. Keskmise nominaal- ja reaalpalga muutus aastavõrdluses

Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Keskmine palk kasvas töandaja omaniku arvestuses 2021. aasta teises pooles kiiremini erasektoris kui avalikus sektoris. Ühelt poolt oli koroonaviiruse kriisi mõju 2020. aastal erasektori ettevõtetele suurem ning hoogsam oli ka kriisist taastumine (vt joonis 29). Teisalt oli avaliku sektori aeglasem palgakasv (ava-

Joonis 29. Keskmise brutokuupalga muutus tööandja omaniku järgi

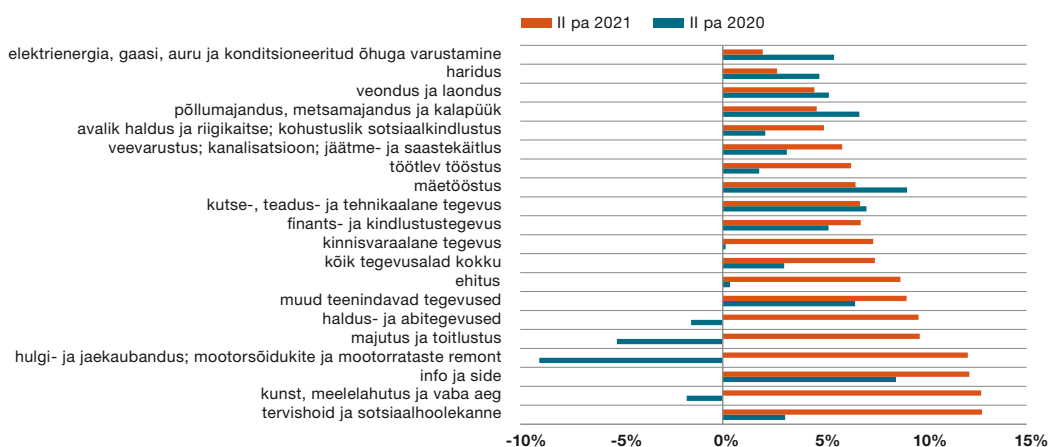

Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

liku halduse ja hariduse tegevusalal) poliitiline otsus, selleks et aeglustada riigi kulutuste kasvu ja pidurdada eelarvepuudujäägi kasvu. Välisomandis eraettevõtetes suurenes keskmine palk 2022. aastal kõige kiiremini, sest paljud neist tegutsevad kiire palgakasvuga tegevusaladel.

Nendel tegevusaladel, kus palgakasv jäi 2020. aastal kriisi mõjul eriti aeglaseks, kasvasid palgad 2021. aastal keskmiselt kiiremini. Selliste tegevusalade hulgas olid näiteks majutus ja toitlustus, kunst, meelelahutus ja vaba aeg, haldus- ja abitegevused. Kõige kiiremini kasvas keskmine palk 2021. aasta teises pooles tervishoius, kus ühelt poolt tõusid kollektiivleppe kohaselt töötasude alammäärad ja teisalt suurenes pandeemia tõttu tervishoiuteenuste rahastamine. Kiire palgakasvu poolest nii koroonaaastal kui ka 2021. aasta teises pooles torkab silma info ja side tegevusala. Erinevalt paljudest teistest harudest ei kahanenud koroonapandeemia ajal nõudlus IKT-sektoris, mille töötajaskond on viimastel aastatel kiiresti laienenud.

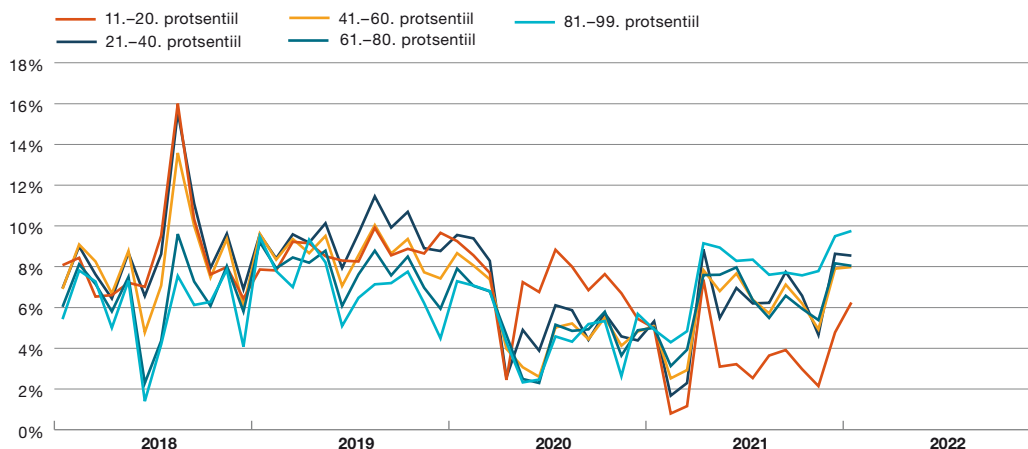
Joonis 30. Keskmise brutokuupalga aastakasv

Allikad: statistikaamet, Eesti Panga arvutused.

Palkade ebavõrdsus suurenes 2021. aastal maksu- ja tolliametile esitatud deklaratsioonide andmete põhjal. Kõrgeima viiendiku palgad kasvasid kõige kiiremini (vt joonis 31) ja jaotuse madalamas osas oli palgakasv miinimumpalga samaks jäämise mõjul varasemate aastatega võrreldes aeglaseks. Kiire palgakasv palgajaotuse kõrgemas osas peegeldab kõrgepalgaliste majandusharude, näiteks info ja side, tervishoiu ning finantssektori suhteliselt head olukorda. Ettevaates on oodata 11.–20. palgaprotsentiili kasvu hüppelist kiirenemist, sest sellesse vahemikku jäävad 12% tõusnud miinimumpalgad.

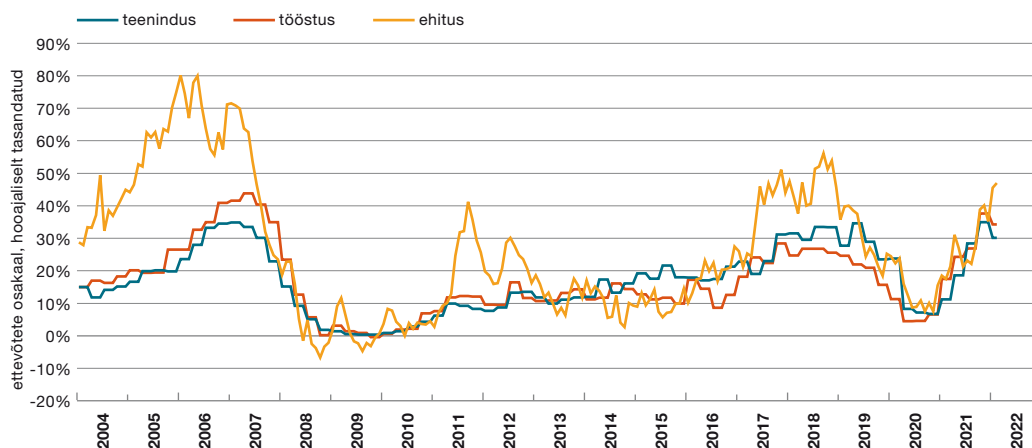
Joonis 31. Palgaväljamakse aastane muutus üle palgajaotuse

Allikad: maksu- ja tolliamet, Eesti Panga arvutused.

Hoogne töötuse kahanemine ja teisalt ettevõtete soov töötajaid juurde värvata suurendas 2021. aasta kestel nende töandjate osakaalu, kes pidasid tööjõupuudust suurimaks tootmise laiendamise takistuseks. Konjunktuuriinstituudi küsitluse järgi süvenes tööjõupuudus kõigis küsitluses hõlmatud harudes (vt joonis 32). Töötlevas tööstuses ületas tööjõupuudust tunnetavate ettevõtete osakaal küsitluses koroonaviiruse kriisi eelset taset ning lähenes koos teenindussektori näitajaga 2007. aasta majandusbuumi tipp-tasemele. Ka ehitussektoris jõudis selliste ettevõtete osakaal kriisieelse taseme lähedale. Tööjõupuuduse tunnetus suurenes hoolimata sellest, et registreeritud töötuid oli 2021. aasta lõpus ja 2022. aasta alguses ligikaudu 10 000 inimese võrra enam kui enne kriisi. Nagu ka Beveridge'i kõver, viitab seegi näitaja vaba tööjõu ja töökohtade sobitumise halvenemisele. Lisaks võib rolli mängida see, et osal tegevusaladel taastusid tootlikkus ja palgatase kiiresti peale koroonaviiruse šokki ning kriisist enam pihta saanud ettevõtetes on pakutav palgatase töötajate ootustega võrreldes maha jäänud.

Joonis 32. Tööjõupuudus kui peamine tootmist takistav tegur

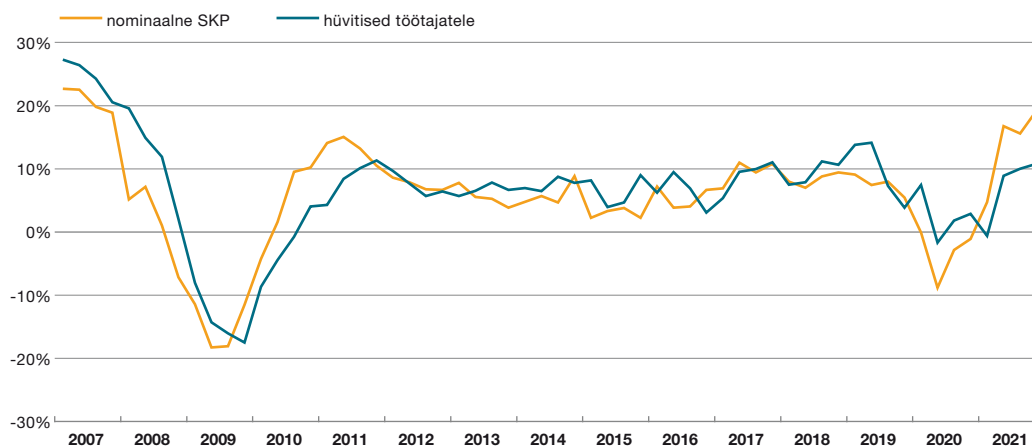

Allikas: Euroopa Komisjon.

Majanduskriiside ajal on tavapärane, et nõudluse kukkudes kahaneb kõigepealt ettevõtete kasumlikkus ja tööjõukulu kärpimine võtab aega. Kriisi hakul on tavaliselt raske ennustada, kas langus on lühi- või pikaajaline, ning et töötajate koondamine ja hiljem ka juurdevärbamine on kulukad, siis võtavad sellised otsused aega. Ka koroonaviiruse kriisi alguses, 2020. aasta teises kvartalis kahanes majanduse lisandväärtus rohkem kui palgafond (vt joonis 33). Sellele järgnenud kriisist üle saamise käigus 2021. aastal suurenes lisandväärtus kiiremini kui tööjõukulu, mis tähendab seda, et kasumlikkus taastus.

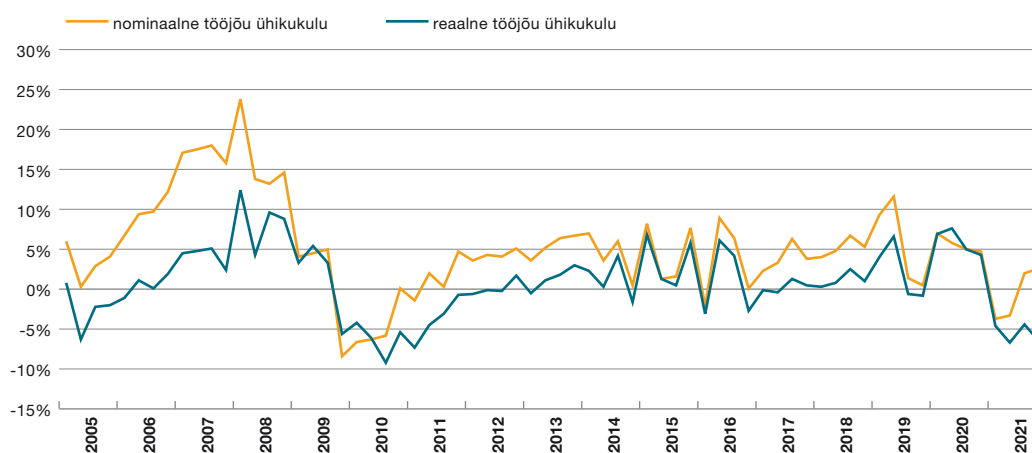
Joonis 33. Palgafondi ja majanduse nominaalkasv

Allikas: statistikaamet.

Töajukulu osakaal nominaalses SKPs kahanes 2021. aasta teises pooles (vt joonis 34), mis tähendab, et töajukulu tootlikkuse kasv ületas palgakasvu. Töajukulu osakaal majanduses vähenes 2021. aasta lõpuks 45,7%ni ehk madalaima tasemeni alates 2015. aastast. Ühest küljes aitab seda selgitada erakorraline eksporditehing, mis suurendas 2021. aasta lõpus SKPd. Teisalt kiirenes aasta lõpus hinnakasv, mis suurendas majanduse nominaalset mahtu, kuid ei jõudnud veel kiirendada palgakasvu. Kokkuvõttes tähendab töajukulu ühikukulu vähenemine allapoole kriisieelset taset, et Eesti majanduse konkurentsivõime on paranenud.

Joonis 34. Töajukulu ühikukulu muutus

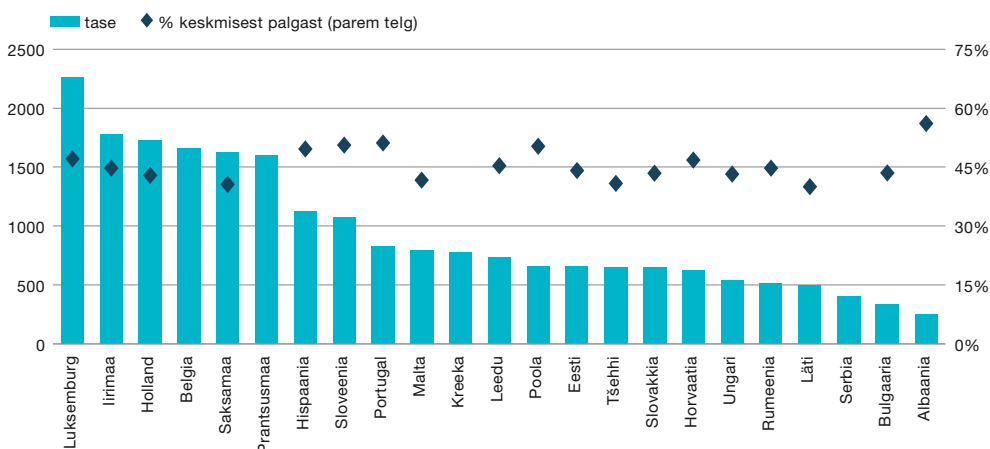

Allikas: statistikaamet.

Taustinfo 3. Miinimumpalk Eestis ja teistes riikides

Riiklik miinimumpalk on Euroopa Liidu riikides, kuid ka üldisemalt arenenud tööstusriikides väga levinud tööturu regulatsioon. Erinevused miinimumpalgas on riikides suured ning peegeldavad üldjuhul hinna- ja elatustaset, aga ka poliitilisi valikuid. Miinimumpalga eesmärk on kaitsta palgatöötajaid ebaõiglaselt madala töötasu eest. Samas tekitab see takistusi vähese töövõimega töötajate värbamisel, kes pole võimelised nii palju lisandväärtust looma, et nende värbamine miinimumpalga eest oleks kasumlik. See taustinfo annab ülevaate, kus paikneb Eesti miinimumpalga taseme poolest Euroopa riikide võrdluses, nii töötaja kui ka tööandja kulude perspektiivist.

Joonis T3.1. Miinimumpalga brutosumma 2022. aastal ja miinimumpalga suhe keskmisesse palka 2020. aastal

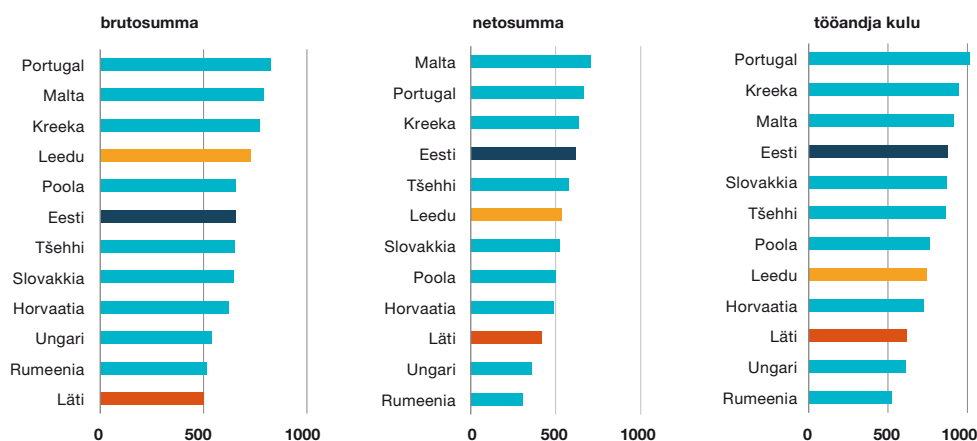

Allikas: Eurofound.

Suuremas osas ELi riikides on riiklikult kehtestatud üldine miinimumpalk, kuid mõnes riigis kujuneb see kollektiivlärirääkimistel, näiteks Skandinaavia maades ja Soomes. Miinimubrutoalga tase ulatub 2022. aastal kõige kõrgemale Luksemburgis, kus see on 2257 eurot, ning jääb mitmes Lääne-Euroopa riigis 1500–1700 euro vahemikku. Nendes riikides, mille kohta andmed olid kättesaadavad, jäi miinimumpalk 2020. aastal vahemikku 40% (Lätis) kuni 56% (Albaanias) keskmisest palgast. Eestis jäi see 44% juures ELi riikide 45,6% keskmisele veidi alla (vt joonis T3.1³).

Miinimubrutoalga määr ei võimalda aga erinevuste tõttu maksusüsteemides ja maksumäärades hästi võrrelda ei seda, kui palju töötaja raha kätte saab, ega ka tööandja kogukulu miinimumpalgaga töötaja palkamisel. Miinimumpalgaga töötaja netopalk ehk koju viidav summa (eeldusel et tegu on üksi elava inimesega) sõltub peamiselt üksikisiku tulumaksust ning sotsiaalmaksust ja -maksetest, mida kannab töötaja. Näiteks Leedus, kus miinimubrutoalga on Eesti omast märksa kõrgem, on kätte saadav palk sootuks madalam (615 vs. 534 eurot), sest kogu sotsiaalmaksukohustus on pandud töötaja õlule (vt joonis T3.2).

Joonis T3.2. Miinimumpalk 2022. aastal erinevates Euroopa riikides

Märkus. Euroalaväliste riikide puhul võib esineda valuutakursist tulenevaid ebatäpsusi.

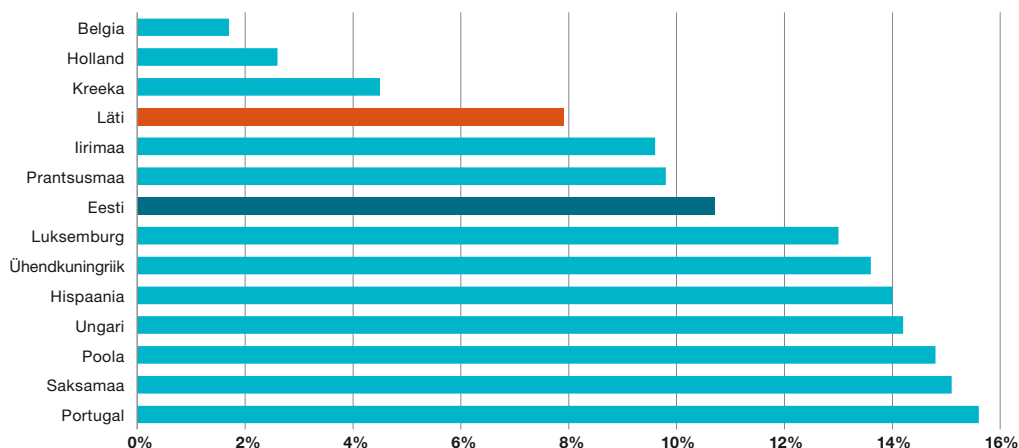
Allikas: Eesti Panga arvutused avalike andmete põhjal.

Töötaja kogukulu ja töötaja kättesaadava summa erinevust iseloomustab tööjõu maksukiil⁴. Mida kõrgem on maksuvaba miinimum ja mida progressiivsem tulumaks, seda väiksem on tööjõu mak-

³ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2022/minimum-wages-in-2022-bigger-hikes-this-time-around>

⁴ Maksukiil on töötasust kinni peetavate ja sellelt täiendavalt tasumisele kuuluvate maksukohustuste kogusumma, mille leidmiseks jagatakse töövõtjale laekunud summa töötaja väljamakstava tööjõukulu kogusummaga.

Joonis T3.3. Kuni 105% miinimumpalgast teenijate osakaal 18–65aastastest hõivatutest

Allikas: Majandus- ja sotsiaaluuringute Instituut (ESRI), „A Comparative Assessment of Minimum Wage in Europe“, teadusuuring nr 123, 2021.

sukoormus miinimumpalga juures võrreldes kõrgemate palgaastmetega. Maksukiil on suurim Poolas (51%) ja väikseim Maltal (28%). Eestis on see praeguse miinimumpalga puhul 28%, 2020. aastal keskmiselt 37%. Töötaja kogukulu poolest on Eesti Lõuna-, Kesk- ja Ida-Euroopa riikide seas pigem üle keskmise tasemega riik.

Kuivõrd miinimumpalk realselt tööturul rolli mängib, iseloomustab miinimumpalga teenijate osakaal hõivatute arvus. Andmeid selle kohta on suhteliselt väheste riikide kohta, kuid 2018. aastal tehtud uuringu järgi oli Eesti hõlmatud riikide seas 10,9%ga keskmisel tasemel (vt joonis T3.3). Seevastu vaadeldud riikide seas kõrgeima miinimumpalga tasemega Portugalis on miinimumpalga saajate osakaal ligi 16%.

Taustinfo 4. Kui suur on Eesti majanduse struktuursete muutuste panus tootlikkuse kasvu?

Majanduses toimub pidev ressursside ümber paiknemine ettevõtete vahel, nii tegevusalade sees kui vahel. Igal aastal vahetab keskmiselt 8% töötajatest Eestis töökohta⁵, 7% ettevõtetest suurendab töötajate arvu, 5% ettevõtetest vähendab töötajate arvu, 6% ettevõtetest on uued turule sisenenud ja 3% ettevõtetest lõpetavad tegutsemise⁶. Sellise töötajate liikumise ja ettevõtete dünaamika poolest jääb Eesti OECD keskmisele alla, mitmes riigis, nagu USA, on töötajate liikumine ja ettevõtete dünaamika veel intensiivsem (Foster jt, 2016). Mida aga tähendab töötajate ja ettevõtete pidev liikumine majanduse jaoks ja kas selle kogukasulikkust majandusele saab mõõta? Üks võimalus selleks on leida, kuidas majanduse struktuuri muutumine panustab tootlikkuse kasvu.

Selle taustinfo eesmärk on anda arvuline hinnang, kuidas hõive struktuuri muutused ja tegevusalasene tootlikkuse areng mõjutavad tööjõu tootlikkust Eesti majanduses. Kasutame rahvamajanduse arvepidamise andmeid⁷ Eesti erasektori 57 tegevusala kohta aastatel 2004–2020, jättes välja finantsvahenduse. Leiame tööjõu tootlikkuse mõõdetuna lisandväärtusena töötaja kohta ning dekomponeerime⁸ selle muutuse kolmeks osaks: *tegevusalasiseseks efektiks*, mis näitab, kui palju kasvas tootlikkus tegevusalasises arengu tõttu juhul, kui majanduse struktuur ei oleks

⁵ Autorite arvutus tööjõu-uuringu põhjal.

⁶ Autorite arvutused äriregistri põhjal.

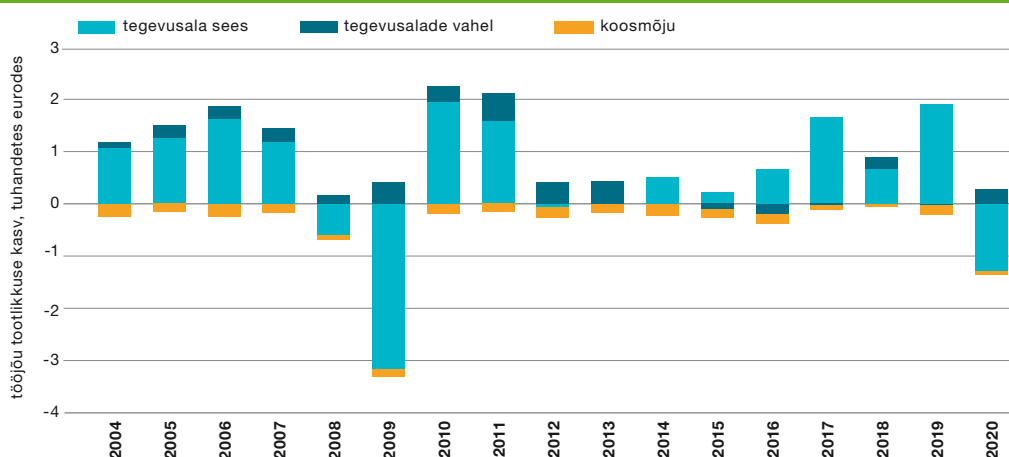
⁷ Eurostati aegrida NAMA_10_A64.

⁸ Dekomponeerimise valemi leiab näiteks Kuusk jt (2017) võrrandist (4); erinevalt nendest autoritest dekomponeerime meie tootlikkuse muutust eurodes, mitte suhtarvuna.

muutunud; *tegevusalavaheliseks efektiks*, mis näitab, kui palju kasvas tootlikkus struktuurimuutuse tõttu juhul, kui tegevusalade tootlikkus oleks jäänud muutumatuks; ning *koosmõju efektiks*, mis näitab, kui palju tootlikkuse kasvust tuleneb sellest, et enam laienevatel tegevusaladel suurenes ka tootlikkus kiiremini.

Joonisel T4.1 on esitatud dekomponeerimise tulemused. Tootlikkuse areng on päritsükliline: tootlikkus kasvab, kui majandus kasvab, ja kahaneb, kui majandus kahaneb. Valdav osa tootlikkuse muutusest tuleneb sektorisisestest arengusuundumustest, mis on teaduskirjandusest teada (Kuusk jt, 2017). Sektorisisese komponendi panus on sarnaselt kogutootlikkusega päritsükliline, kasvades siis, kui majandus kasvab, ning kahanedes, kui majandus kahaneb. Selline dünaamika tuleneb peamiselt tootmisvõimsuse rakendatusest ettevõtetes (Basu & Fernald, 2000; Bloom jt, 2020).

Joonis T4.1. Töäjõu tootlikkuse kasvu dekomponeerimise tulemused, 2004–2020

Allikas: Eurostati aegrida NAMA_10_A64.

Tegevusaladevahelise komponendi ehk struktuurimuutuse panus on väiksem, kuid valdavalt positiivne. Struktuurimuutuse positiivne panus tootlikkusesse kasvas majanduskriiside ajal, nii finantskriisi ajal 2009. aastal kui ka Covid-19 kriisi alguses 2020. aastal. Mõlema majanduskriisi ajal kahanes eelkõige väikse tootlikkusega tegevusalade osakaal majanduses: finantskriisi ajal ehituses ja väikse lisandväärtusega töötleva tööstuse tegevusaladel, nagu tekstiili- ja rõivatootmine ning puidutöötlemine; Covid-19 kriisi ajal väikse tootlikkusega teenusevaldkondades, nagu majutus ja toitlustus, kunst ja meelelahutus, transport ja kaubandus.

Covid-19 kriisi negatiivne mõju on suuremal määral avaldunud tegevusaladel, mida inimestevaheliste kontaktide piiramine enim mõjutab, ja see mõju on olnud rahvusvaheliselt väga sarnane (Garnadt jt, 2021; Lopez-Garcia & Szörfi, 2021). Juhtumisi on need tegevusalad suhteliselt väiksema tootlikkusega ning seega nende osatähtsuse vähenemine koguhõives panustab struktuurimuutuse kaudu kogutootlikkusesse positiivselt. Kui nende tegevusalade osatähtsus majanduses Covid-19 kriisi järel taastub, on oodata negatiivset struktuurset panust tootlikkusesse.

Oluline osa struktuurimuutusest käsitletud perioodi jooksul on seotud programmeerimise ja infoalaste tegevustega, mis on suure tootlikkusega tegevusala ja mille hõive on sel ajavahemikul kasvanud üle nelja ja poole korra. Ainuüksi see tegevusala selgitab üle kolmandiku struktuurimuutuse efektist. Majanduse struktuur on nihkunud tootlikumate tegevusalade suunas ka teiste suurema tootlikkusega teenuste tõttu, nagu õigusteenused, arvepidamine ja peakontorite tegevus, samal ajal kui väiksema tootlikkusega tegevusaladel, nagu põllumajandus ning tekstiili- ja rõivatootmine, on hõive oluliselt vähenenud. Kokku on need kaks kõige kiiremini kasvanud suure tootlikkusega tegevusala loonud 25 000 uut töökohta ja kahel kõige enam kahanenud väikse tootlikkusega tegevusalal on sama palju töökohti kadunud.

Viimane ja kõige väiksem komponent, koosmõju efekt, mõjutab tootlikkust negatiivselt, mis näitab, et kiirema tootlikkuse kasvuga tegevusaladel hõive tavaliselt kahaneb. See võib olla automatiseerimise tulemus, kus tööjõudu kapitaliga asendavad investeeringud uutesse seadmetesse suurendavad tootlikkust töötaja kohta. Kui vaadata kogu perioodi, siis sektorisene areng ja koosmõju efekt selgitavad kokku 70% ning struktuurimuutus 30% tootlikkuse kasvust Eestis aastatel 2004–2020. Struktuurimuutusel on olnud tootlikkuse kujunemisel väga tähtis roll: ilma viimase 16 aasta majanduse struktuurimuutuseta oleks tootlikkus täna 8,5% väiksem.⁹

Viidatud allikad

Basu, S., & Fernald, J. (2000). *Why Is Productivity Procyclical? Why Do We Care?* USA majandusuuringute büroo (NBER) teadustoimetis nr 7940. <https://doi.org/10.3386/w7940>

Bloom, N., Bunn, P., Mizen, P., Smietanka, P., & Thwaites, G. (2020). *The Impact of Covid-19 on Productivity*. USA majandusuuringute büroo (NBER) teadustoimetis nr 28233. <https://doi.org/10.3386/w28233>

Foster, L., Grim, C., & Haltiwanger, J. (2016). Reallocation in the Great Recession: Cleansing or Not? *Journal of Labor Economics*, 34(S1), S293–S331. <https://doi.org/10.1086/682397>

Garnadt, N., von Rüden, C., & Thiel, E. (2021). *Labour reallocation dynamics in Germany during the COVID-19 pandemic and past recessions*. Saksamaa majandusekspertide nõukogu teadustoimetis nr 8/2021.

Kuusk, A., Staehr, K., & Varblane, U. (2017). Sectoral change and labour productivity growth during boom, bust and recovery in Central and Eastern Europe. *Economic Change and Restructuring*, 50(1), 21–43. <https://doi.org/10.1007/s10644-016-9180-3>

Lopez-Garcia, P., & Szörfi, B. (2021). *The impact of the COVID-19 pandemic on labour productivity growth*. Euroopa Keskpannga majandusülevalde nr 7/2021.

---

⁹ Tööjõu tootlikkus kasvas meie valimis 8800 euro võrra, 22 700 eurolt 31 500 euroni aastatel 2004–2020. Struktuurimuutus selgitab 30% (2700 eurot) tootlikkuse kasvust, ilma selle struktuurimuutuseta oleks tööjõu tootlikkus olnud 2020. aastal 28 800 eurot ehk 8,5% väiksem.